

“Duschade och bytte du om?”

- Grundskollärares syn på ombyte och dusch över
tid

Love Baad-Heimer och Mattis Öhrman

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN
Självständigt arbete avancerad nivå 68:2021
Ämneslärarprogrammet mot gymnasieskolan 2016–2022
Handledare: Jesper Karlsson
Examinator: Bengt Larsson

“Did you change and shower?”

- Primary school teachers view of changing and shower over time

Love Baad-Heimer and Mattis Öhrman

THE SWEDISH SCHOOL OF SPORT AND SCIENCE

Master's degree project 68:2021

Teachers Education Program 2016-2022

Supervisor: Jesper Karlsson

Examiner: Bengt Larsson

Förord

Under månader med pandemi, i en ovisshet som inte kan beskrivas i ord har denna studie blivit en realitet. Det finns några personer som sett till att denna studie kommit till ett avslut. Dessa personer förtjänar ett stort tack. Vi vill börja med att rikta ett stort tack till vår handledare Jesper Karlsson, utan ditt engagemang och intresse i vår studie hade denna studie inte kommit till ända. Vi vill också passa på att tacka samtliga respondenter som deltagit i studien för er öppenhet, utan er hade inte denna studie varit möjlig. Sist men inte minst vill vi tacka varandra för ett utmärkt samarbete och stunder med glädje och skratt men även de stunder när vi funnits för varandra och stöttat när det varit extra grått.

Eskilstuna och Åkersberga, januari 2022

Love Baad-Heimer och Mattis Öhrman

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka om och hur lärare från olika generationer som undervisar i idrott och hälsa på grundskolenivå upplever att synen på ombyte och dusch förändrats över tid. De frågeställningar som kommer användas för att uppnå studiens syfte är:

- Hur upplever lärare från olika generationer den förändring som skett i synen på ombyte och dusch i samband med idrott och hälsa?
- Hur legitimerar lärare i idrott och hälsa från olika generationer ombytet och duschens vara eller icke vara i samband med lektioner i ämnet idrott och hälsa?

Metod

Studien har en kvalitativ metodologisk ansats, med semistrukturerade intervjuer som metod. Urvalet gjordes genom ett strategiskt urval. Urvalet bestod av sex aktiva examinerade grundskollärare i idrott och hälsa. Intervjuerna genomfördes i videokonferensprogrammet Zoom. För analys av datainsamlingen tillämpades tematisk analys. Studien har influerats i huvudsak av två teoretiska ramverk. Dessa är läroplansteorin och Pierre Bourdieus habitus och reproduktionsteorier.

Resultat

Resultatet av studien visar på att de lärare som intervjuats är till majoritet överens om att förändringen som skett i synen på ombyte och dusch i samband med ämnet idrott och hälsa över tid, snarare ligger i en förändring av attityd hos eleverna än något annat. Resultatet visar också att majoriteten av lärarna som intervjuats legitimerar ombytet och duschens vara eller icke vara med någon form av nedärvd metod från sin egen skolgång.

Slutsats

De slutsatser som dras i den föreliggande studien är att genom Pierre Bourdieus habitus och sociala reproduktion visar samtliga respondenterna i studien att en förändring skett i synen på ombyte och dusch över tid. Detta oavsett vilken generation läraren tillhör. En anledning till detta kan ses i läroplanen som i studien använts som ett tidsdokument utifrån läroplansteorin. Där förändringar i samhällssynen lett till förändringar i formuleringen av läroplanen.

Abstract

Aim

The aim of the study was to examine whether and how teachers from different generations who teach physical education and health at primary school level experience that the view of change and showering changes over time.

The research questions that will be used to achieve the purpose of the study are:

- How do teachers from different generations experience the change that has taken place in the view of changing and shower in connection with physical education?
- How do teachers of physical education from different generations legitimize the change and the shower to be or not to be in connection with lessons in the subject of physical education?

Method

The study has a qualitative methodological approach, with semi-structured interviews as a method. The selection was made through a strategic selection. The sample consisted of six active graduate primary school teachers in physical education. The interviews are conducted in the video conferencing program Zoom. Thematic analysis is applied for analysis of the data collection. The study has been influenced mainly by two theoretical frameworks. These are curriculum theory and Pierre Bourdieu's habitus and reproduction theories.

Results

The results of studies show that teachers interviewed for the most part agree that the change that has taken place in the view of change and shower in connection with the subject of physical education over time, is rather a change in the attitude of the students than anything else. The results also show that most of the teachers interviewed legitimize the change and the presence or absence of the shower with some form of inherited method from their own schooling.

Conclusion

The conclusions drawn in the present study are that through Pierre Bourdieu's habitus and social reproduction, all respondents in the study show that there has been a change in the view of changing and showering over time. This regardless of which generation the teacher belongs to. One reason why this can be seen in the curriculum, which in the study was used as a time document based on the curriculum theory. Where changes in the view of society have led to changes in the formulation of the curriculum.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	2
1.1.1 Det lortiga Sverige - en fråga om hygien	2
1.1.2 Det obligatoriska skolbadet - spår av det idag?.....	4
2. Existerande forskning	6
2.1 Omklädningsrummets miljö.....	6
2.2 Lärares uppfattningar av ombyte och duschning	8
2.3 Elevers uppfattningar av omklädningsrummet.....	9
3. Syfte och frågeställning	12
4. Teoretiska utgångspunkter	12
4.1 Habitus	13
4.1.1 Social reproduktion	14
4.2 Läroplansteorin	15
4.2.1 Läroplanens arenor	15
5. Metod	17
5.1 Metodval	17
5.2 Urval.....	18
5.3 Genomförande	18
5.4 Analys	18
5.5 Etiska överväganden	19
5.6 Validitet och reliabilitet	21
6. Resultat	22
6.1 "Det är så det alltid har varit"	22
6.1.1 Förändring över tid	23
6.1.2 Ämnets status	26
6.1.3 Hygien	28
6.2 "Generation Ångest" - Idén om de sköra individerna	31
7. Diskussion	37
7.1 Resultatdiskussion	37
7.2 Metoddiskussion	39
7.3 Vidare forskning.....	41

8. Slutsats 42

Referenslista..... 43

Bilaga 1. Litteratursökning

Bilaga 2. Informationsbrev

Bilaga 3. Intervjuguide

1. Inledning

“Hälsa, hygien och ergonomi är förebyggande hälsovård och där- med hela skolans angelägenhet” (Skolöverstyrelsen, 1980, s. 91). Dessa ord står skrivna i *Läroplanen för grundskolans allmänna del 1980*. I kursplanen för idrott i Lgr 80 går det också att utvärdera idrottslärares ansvar i hygienfrågan då hygien var en viktig del av ämnet (Skolöverstyrelsen, 1980). I dagens läroplan för grundskolan är hygienkraven inte lika explicita (Skolverket, 2011). De explicita krav som fanns i 1980-talets läroplan kan till och med sägas helt ha försvunnit. Detta behöver dock inte betyda att lärare generellt idag, och ämneslärare specifikt, inte reflekterat kring dessa aspekter. Åtminstone inte om en hänsyn tas till den ombytes- och duschdebatt som gått att följa i facktidsningen *Ämnesläraren* (Hallonsten, 2021; 2021). Det som går att urskilja i debatten är olika slags läger som ger sin syn på frågan kring ombyte och dusch i samband med lektioner i idrott och hälsa. Ett läger som framkommer har att göra med prestationsaspekten. Ett annat läger som framkommer handlar om frivillighetsaspekten. Prestationsaspekten beskriver bland annat Anders Jonasson som är lärare i idrott och hälsa i grundskolan:

Det är svårt att utföra exempelvis redskapsgymnastik iklädd tajta jeans eller kjol. Vid utomhusidrott kanske en elev inte vill smutsa ned sina vanliga kläder. Elever kanske inte heller ger hundra procent på grund av att de inte vill svetta ner sina kläder [...] (Hallonsten, 2021, s. 1)

Det andra läget som framkommer i denna “debatt” är ett som snarare handlar om frivillighetsaspekten. Alexander Skytte som även han är lärare i idrott och hälsa i grundskolan beskriver frivillighetsaspekten som: “Att duscha i skolan är en kvarleva från tiden då det inte alltid fanns möjlighet att rengöra sig i hemmet [...]” (Hallonsten, 2021, s. 1).

Med andra ord är det en splittrad bild som framkommer i frågan kring ombyte och dusch. Men det som också går att få fram genom att blicka på dessa olika läger är förändring i synen kring hygienkrav som i 1980-talets läroplan var så explicit. Vrids blicken mot Norge istället finns det till exempel tydligare riktlinjer gällande hur lärare i ämnet idrott och hälsa ska agera i frågan ombyte och dusch.

Där menar Utdanningsdirektoratet att lärare i idrott och hälsa inte kan tvinga eleverna till att duscha efter lektionen. Anledningen till detta beskrivs vara att dusch inte omfattas av skollagen och att skolan inte får inkräkta på enskilda elevers integritet om det kan påverka hälsa, välbefinnande och lärande på ett negativt sätt (Utdanningsdirektoratet, 2021). Denna förändrade syn kring ombytet och duschningens status kan ha och göra med västvärldens förändring. Idag har de allra flesta i västvärlden tillgång till rent vatten och dusch hemma, vilket gör att möjligheten till att duscha på annat ställe än i skolan förflyttats till hemmet. Därav har också hygienfrågan som tidigare var en fråga för samhället och skolan nu blivit en fråga om hygien i uppfostran av hemmet.

Samtidigt menar Bourdieu att ens egen uppväxt är en stor del i formandet av ens eget habitus (Bourdieu, 1984). Den sociala reproduktionen som sker under uppväxten där vi lär oss medvetet och omedvetet kan forma de individer vi blir när vi blir äldre. Men även de åsikter och den syn vi har på olika saker (Bourdieu, 2008). Av denna anledning ämnar denna studie undersöka hur lärare från olika generationer ställer sig i frågan om ombyte och dusch.

1.1 Bakgrund

För att kunna säga något om hur ombyte och dusch i skolan sett ut under en trettioårsperiod, behöver först en bakgrund om den svenska hygienens historia ges. För att komplettera detta skall även en bild av historien över ombytet och dusch i samband med undervisning i idrott och hälsa försöka ges.

1.1.1 Det lortiga Sverige - en fråga om hygien

I medeltidens Europa var hygien inte något som de som levde då funderade på. Kyrkan under medeltiden menade att det var syndigt att hålla sig ren, att vara lortig däremot var ett tecken på god tro (Tekniska muséet, 2021). Att tvätta sig var få förunnat i Sverige under 1500- och 1600-talet, istället var det vanligt att rika använde sig av parfym och puder för att maskera odören. Förändringen i samhällets syn på bad och hygien gick långsamt framåt, först på 1800-talet upptäcktes bakterien och folket blev mer medvetna om hur viktig den personliga hygien var för hälsan. Under 1800-talet var fortfarande den personliga hygien bristande, en anledning till den låga tvättnivån berodde på bristen på vatten på gårdarna, då det vatten som fanns var främst avsett för boskapen. En större tvagning av folket på gårdarna skedde då maximalt en

gång per vecka, den stora lögaredagen (lördag), men på denna tid vid 1800-talets början och mitt var det inte brukligt att tvätta genitalier eller fötter (Nationalencyklopedin, 2021).

Under mitten av 1800-talet skedde däremot något som förändrade synen på hygien. Ett samband mellan dålig hygien och sjukdomar upptäcktes, framför allt upptäcktes det att kolera florerade i dricksvattnet. Det här ledde sedermera till utbyggandet av avloppssystem. Avloppssystemen började byggas i slutet på 1800-talet. Innan reningsverkets tillkomst gick allt smutsvatten ut i närmsta vattendrag. Att släppa ut all avföring i närmaste vattendrag var kanske inte den smartaste idén och många platser blev totalt förorenade av skit (Tekniska muséet, 2021). Urbaniseringen bidrog till att människor bodde allt tätare in på varandra än vad de gjort tidigare detta medförde att risken för sjukdomar ökade. Problemet med den ökade mängden av sjukdomar i samband med den dåliga hygien uppmärksammades av Karolinska Institutet 1876 då en professur i allmän hälsovårdslära inrättades (Andreasson, 2009; Nationalencyklopedin, 2021). Nationalencyklopedin beskriver hygien ur två vinklar, ena är vad det faktiskt innebär vilket är “kunskaper om hur fysikaliska, kemiska, och biologiska faktorer i miljön påverkar hälsotillståndet” (Nationalencyklopedin, 2021) men också en kulturell föreställning om renhet eller orenhet samt de olika åtgärder som kan krävas för att hantera dessa hos ett folk (Nationalencyklopedin, 2021).

Under början 1900-talet höjdes standarden i bostäderna från i stort sett “torp” till något vi idag istället skulle kalla hus, vilket gav bättre möjligheter till en god hygien. Den höjda standarden innebar i Sverige bland annat införandet av badrum i lägenheterna, vilket inte skedde i större skala förrän efter 1930-talet, när de nybyggda lägenheterna hade det från början (Hedenborg & Kvarnström, 2019; Andreasson, 2009). I mitten på 1930-talet propagerade samhället i allmänhet för högre hygienisk standard och myndigheterna i synnerhet, detta kan vara ett led i “folkhemsbygget” som påbörjades av statsminister Per Albin Hansson år 1928. Under andra världskriget arbetades det med nya riktlinjer som lade vikt vid att bostaden skulle vara en social rättighet, dessa bostäder som skulle vara tillgängliga för hela svenska folket skulle vara av god kvalitet samt hygieniska bostäder till rimliga hyror (Rudberg, 1992). Då myndigheterna och samhället propagerade för hygien skapades även organiserad hygien i skolorna, vilket Nationalencyklopedin menar haft stor betydelse för utvecklingen i frågan (Nationalencyklopedin, 2021). Detta belyser även Ulf Andreasson (2009) i en artikel i

Populärhistoria där han menar att borgerligheten använde detta obligatoriska skolbad för att fostra den fattiga befolkningens barn i hygien.

Statistiska Centralbyrån genomförde i mitten på 1930-talet en studie som visade att endast en femtedel av alla bostäder i Sverige hade tillgång till rent vatten och avlopp. Sett till villor och torp så var det bara en procent av dessa som hade toalett och två procent som hade tillgång till någon form av bad eller dusch. Dessa låga siffror på landsbygden kan förklara de låga siffrorna i riket, trots att de lägenheter som nu byggdes, byggdes med badrum och dusch. Under den senare delen av 1930-talet fanns ett behov av att lyfta renligheten i hemmen, detta för att det var en viktig del i skapandet av ett modernt Sverige (Andreasson, 2009). Detta ledde till att en författare vid namn Ludvig "Lubbe" Nordström gjorde en reportageserie över radio i slutet på 1930-talet där han reste runt i Sveriges landsbygd och dokumenterade "smutsen". Han beskriver ett av dessa möten som:

[S]kåningen *är* skitig, det står inte att förneka. Man får vid konstaterandet av detta ostridiga faktum antagligen ta med i beräkningen, att han så länge haft det mest intima samliv med djur: hästar, kor, får, svin, höns, och vi torde få se exempel på bostäder, där människor och djur ännu i dag eller åtminstone till alldeles nyligen bott tillsammans. (Nordström, 1938, s. 123)

Nordströms reportageresa syftade till att upplysa landsbygden om vikten av hygien och de bostadshygieniska förbättringar som "det nya samhället" tagit del av redan vid denna tidpunkt, men som inte hade nått ut till stora delar av Sverige. Detta ansåg Nordström som något viktigt då Sverige med sitt folkhemsbygge skulle anses som ett föregångsland i världen (Andreasson, 2009).

1.1.2 Det obligatoriska skolbadet - spår av det idag?

Badrum med möjligheter att tvätta sig i saknades i många bostäder i slutet på 1800-talet och långt in på 1900-talet, av denna anledning infördes det i Stockholm obligatoriskt skolbad år 1891. Detta ledde till att eleverna nu kunde sköta hygien i skolan i stället för hemmet (Stockholmskällan, u.å.). Under det tidiga 1900-talet, väckte en provinsialläkare vid namn Carl Dahlborg ett förslag om att tillsätta en kommitté som hade till uppgift att undersöka den mycket undermåliga hygien hos landsbygdens folk och i småskolorna. Stadsskolorna renoverades och uppdaterades kontinuerligt under denna tidsperiod men landsbygdsskolorna var fortsatt

mycket eftersatta (Wiell, 2018). Något som kan anses märkvärdigt är det resultat som kommittén presenterade 1914 där kommittén kom fram till att den svenska lantbefolkningen skulle uppfostras till att bada och detta skulle ske genom barnen i skolan. I resultatet presenteras att bad, gymnastik, idrott och lek skulle fostra eleverna till att vara härdiga och atletiska. Kommittén menade att föräldrarna inte var tillräckligt kapabla att uppfostra sina barn till en bättre personlig hygien, och det var av denna anledning viktigt att skolan skötte denna fostran istället. Slutsatsen som kommittén presenterade inbegrep att hälsoläran skulle vara ett av de viktigaste ämnena i skolan och ju tidigare barnen lärde sig ta hand om sin kropp desto bättre skulle arbetsförmågan bli nu och i framtiden (Wiell, 2018).

Under det tidiga 1900-talet skrevs ett flertal läroböcker i hälsovårdslära och hygien. I dessa läroböcker beskrivs tydligt vikten av hygien samt hur den skall bedrivas i skolan (Wiell, 2018). Detta går att se spår av i de svenska läroplanerna fram till *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet: Lpo 94, anpassad till att också omfatta förskoleklassen och fritidshemmet* (1994). I den sista läroplanen som berör hygien Lgr 80, står det skrivet i den del som berör hygien inom ämnet idrott, under kapitlet för lågstadiet att eleverna skall lära sig “Klädsel och duschning i samband med fysisk aktivitet” (Skolöverstyrelsen, 1980, s. 91). I skolans läroplan idag det vill säga *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2017*, finns inget spår av hygienlära kvar. Lärare i samhället tenderar dock fortfarande att läsa in detta “hygienkrav” i läroplanen, vilket går att utläsa av den debatt som florerar i sociala medier i frågan men även av de artiklar som nämnts tidigare i *Ämnesläraren* (Hallonsten, 2021; 2021). Av denna anledning ser vi det som relevant att undersöka vilken betydelse lärarnas eget habitus har för deras syn på ombytet och duschens vara eller icke vara.

2. Existerande forskning

Forskningsläget kan beskrivas som relativt glest och få studier har genomförts inom området. De studier som har genomförts inom angränsande områden gällande ombyte och dusch är gjorda i Norge, Storbritannien samt Sverige. Den forskning som är gjord inom området tidigare i Sverige har haft fokus på miljön där eleverna byter om. I Norge har istället lärares och elevers uppfattningar av ombyte och duschning efter genomförd idrottslektion undersökts. I Storbritannien har elevers och lärares uppfattning av omklädningsrummet och ombyte granskats. Skolinspektionen (2012) genomförde en granskning av ämnet idrott och hälsa där granskningen gav en tydlig bild av att vissa elever upplever ämnet som en otrygg miljö. Det som framkom i studien kring otrygghet handlade om att det förekom ett allmänt hårt språkbruk som innefattade verbala kränkningar. Den forskning som kommer presenteras här nedan kommer att utgå från tre kategorier för att göra kopplingar till analysen av lärarnas svar. I alla dessa studier framkommer den debatt som även vi i denna studie lagt märke till kring elevernas ombyte och dusch. Skillnaden varierar mellan de olika länderna om anledningen till att eleverna inte vill byta om eller duscha men diskussionen kvarstår. Elevernas uppfattning har valt att granskas då blickfånget var tvunget att breddas. Detta då de befintliga studierna som berörde lärare inte var tillräckliga. Efter genomläsning av de funna studierna med elever så upptäcktes även utsagor av hur lärare uppfattar ombyte och duschsituationen. Sambandet mellan elever och lärare avses inte granskas i denna studie även om influenser från elevernas utsagor kan ha påverkat de frågor som ställts vid intervjuerna.

2.1 Omklädningsrummets miljö

Den plats som eleverna byter om i är omklädningsrummet. Det är en unik plats i skolundervisningen där eleverna exponerar sina kroppar för varandra när det ska bytas om. Det är även en arena där läraren inte alltid närvarar. Skolinspektionen (2012) kunde kartlägga genom observationer och intervjuer på 36 skolor i årskurserna fyra till sex att flertalet skolor misslyckas med att skapa en trygg miljö i omklädningsrummet. Det framkom att elever upplever ett obehag när det kom till momentet att duscha och att byta om. Skolinspektionen (2012) fann även skolor vidtagit åtgärder för att förbättra omklädningsrummets miljö. För att skapa en tryggare inramning i omklädningsrumsmiljön hade draperier monterats upp mellan duscharna. Vissa skolor hade även lärare och andra vuxna närvarande vid själva ombyte och duschmomentet. Några skolor hade även kontinuerliga samtal med eleverna. Syftet med detta var att läraren genom samtal med eleverna skulle skapa ett tryggare klimat i

omklädningsrummet genom att belysa de problem som tidigare hade förekommit gällande ombytes och duschsituationen. En del skolor hade även provat att ge eleverna bestämda platser där de bytte om, de duschade även i mindre grupper för att på så sätt bidra till ett ökat tryggt klimat i omklädningsrummet (Skolinspektionen, 2012). Skolinspektionens granskning kommer vara en ingångsport i denna studie för att få en ökad förståelse hur det ser ut i den svenska skolan gällande omklädningsrummet och duschningen.

Även Håkan Larsson (2004) har granskat omklädningsrummets klimat. Larssons bild skiljer sig från Skolinspektionens granskning då Larsson (2004) förklarar att majoriteten av de intervjuade eleverna upplever situationen i omklädningsrummet som oproblematiske. I Larssons studie uppgav dock 19 procent av de 43 intervjuade eleverna i årskurs fem att de tycker illa om att duscha och byta om i skolan. 26 procent instämde helt på detta påstående av de 43 intervjuade eleverna. Larsson (2004) beskriver omklädningsrummet som en zon för disciplinering och normalisering. En slutsats Larsson (2004) drar från sin studie är att ombyte och duschning verkar förutsätta en viss mån av disciplin och att eleverna är relativt snabba när de byter om och duschar. Larssons studie visar även att ett flertal elever upplever duscharna som äckliga och ofräscha. Trots detta väljer ändå majoriteten att duscha.

Vidare beskriver Larsson (2004) att de sex skolor som observerades verkar ha olika syn när det kommer till om eleverna måste duscha eller ej. Larsson (2004) konstaterar detta från intervjuerna med eleverna. Där berättar eleverna dels att om de glömt ombyte och om de även gör det nästa gång får inte eleven vara med på lektionen. En elev beskriver även en "skrämseltaktik" där läraren försöker skrämna sina elever så de duschar. Läraren berättade för eleverna om en vän som inte duschade vilket ledde till att han fick bölder (Larsson, 2004). Larsson (2004) beskriver även att vissa elever "glömmer" att ta med sig handduken till idrottslektionerna. Detta kan i vissa fall ses som ett försök till att undgå att behöva duscha efter idrottslektionen. Larsson (2004) redogör för att omklädningsrummet kan vara en plats där upplevelser från lektionen bearbetas. Då läraren oftast inte närvarar i omklädningsrummet kan hämndaktioner på upplevda orättvisor från lektionen leda till bråk i omklädningsrummet i synnerhet i pojkarnas omklädningsrum (Larsson, 2004). Larssons text kommer vara ett komplement i denna studie för att ge en ännu djupare inblick i miljön i omklädningsrummet.

2.2 Lärares uppfattningar av ombyte och duschning

Vilka uppfattningar har lärare i ämnet idrott och hälsa kring ämnet duschning och ombyte? Denna fråga har Kjersti Mordal Moen, Knut Westlie, Vidar Hammer Brattli, Lars Bjørke och Arild Vakt skjold (2015) försökt att delvis ta reda på genom att ha genomfört en kartlägningsstudie av elever och lärare samt skolledares upplevelser av idrottsämnet på Elverumsskolen i Norge. Studien baserades på en enkätundersökning i skolorna i Elverum som omfattade 751 elever, 57 lärare i ämnet idrott samt fjorton skolledare. Undersökningen visar att de flesta eleverna uppskattar idrottsämnet, men att det verkar avta ju äldre eleverna blir. Studien visar även på olika utmaningar i samband med omklädningsrummet, kanske då framför allt särskilda konflikter men också tidsanvändningen (Moen et al., 2015). Då den föreliggande studien har för avsikt att undersöka lärares syn på hur ombyte och dusch förändrats över tid i förhållande till idrottsämnet kommer övrig information om elever i denna studie inte tas i beaktande. Av de totalt 57 lärare som deltog i undersökningen i Elverum var 26 män och 31 kvinnor, fördelat olika över både låg-, mellan- och högstadiet (Moen et al., 2015). Datainsamlingen till den studie som genomfördes skedde med hjälp av enkäter där de tillfrågade fick svara själva på det som efterfrågades. Lärarna i studien fick svara på frågor om utbildning, vilken årskurs de undervisar i samt hur de upplever hur idrottsämnet är och bör vara (Moen et al., 2015).

Lärarna i denna undersökning hade olika mycket erfarenhet av att undervisa i idrottsämnet. Hur länge lärarna arbetat med idrottsämnet varierade kraftigt från noll år (med start innevarande år) ända upp till 45 år i yrket (Moen et al., 2015). Just denna del kan vara relevant för föreliggande studie som har för avsikt att undersöka eventuella skillnader baserat på den läroplan som läraren själv undervisats i. Moen et al. (2015) visar i studien att bland lärarna så uppger större delen (42 av 57) att eleverna måste byta till träningskläder, trots detta visar ändå samma studie att sju lärare säger att eleverna kan använda sina vanliga kläder samt åtta lärare som menar att skolan inte har någon fast praxis om huruvida träningskläder skall användas vid lektionstillfället eller ej. En viktig fråga som lärarna i studien fick besvara var huruvida eleverna måste duscha efter idrottslektionen eller ej. På denna fråga svarade 63,2 procent ja, eleverna måste duscha efter genomförd idrottslektion. Resterande 36,8 procent svarade nej på samma fråga. En kompletterande fråga i detta område var huruvida eleverna fick duscha med kläder på eller ej. Lärarna i studien svarade att eleverna måste duscha utan kläder i stor majoritet (66,7 procent), medan resterande i klar minoritet ansåg att eleverna kunde duscha

med kläder (Moen et al., 2015). Sett till de resultat som presenteras i studiens tabeller går det att utläsa stora skillnader mellan det eleverna upplever i omklädningsrummet och det lärarna tror att eleverna upplever i omklädningsrummet. En markant skillnad som går att utläsa är att 13 procent av eleverna är rädda för att bli fotograferade med mobilkameran, medan endast 3,5 procent av lärarna tror att eleverna är rädda för detta (Moen et al., 2015). En annan tydlig skillnad som går att se är huruvida eleverna upplever det som bråkigt i omklädningsrummet. Här svarar 20,9 procent av eleverna att så är fallet, detta då till skillnad hur många procent av lärarna som tror eleverna tycker så (3,5 procent) (Moen et al., 2015). Sett till dessa resultat kan denna undersökning vara relevant för föreliggande studie då den tydligt behandlar lärares uppfattningar om dusch och ombyte i förhållande till lektioner i idrottsämnet.

2.3 Elevers uppfattningar av omklädningsrummet

Efter att ha sett hur lärare uppfattar duschningen i skolan kommer här nedan beskrivas elevernas uppfattningar av omklädningsrummet. I en enkätstudie av Kjersti Mordal Moen, Knut Westlie och Eivind Åsrum Skille (2018) där elever i grundskolan samt gymnasieskolan i Norge studerades visade det sig att den vanligaste uppfattningen som eleverna har av omklädningsrummet är oproblematiskt, men att det ändå finns elever som beskriver att det finns problem. Undersökningen baserades på en enkätundersökning utdelad till strax över tretusen elever i årskurs fem till tio i den norska grundskolan samt gymnasieskolan, vilket motsvarar ett nationellt representativt urval, då studien baserades på 42 deltagande skolor från hela landet (Moen et al., 2018). Grunden till undersökningen baserades på en aktiv mediedebatt år 2015 i frågan om idrott i skolan i allmänhet och omklädningsrummen i synnerhet, mediedebatten kommer den föreliggande studien också att ta avstamp i (Moen et al., 2018). I texten tar Moen et al. (2018) upp något som kan beskrivas som en standard. Denna beskrivs så här: "As many of us might recall, many things happened in the changing room. However, what happened in the changing room stayed in the changing room, maybe because the teacher was seldom present" (Moen et al., 2018, s. 1). Denna frånvaro av läraren i omklädningsrummet går även att utläsa i Larssons (2004) studie. De vanligaste problemen som Moen et al. (2018) rapporterar om är mobbning och en rädsla att någon skall fotografera med hjälp av mobilkameran. I artikeln visar resultaten också att pojkar finner duschning och ombyte som mindre problematiskt än flickor.

Det studien menar är det mest slående resultatet och det enda påstående som kunde uppvisa signifikanta skillnader mellan könen var påståendet: "Jag upplever att en vuxen ser efter oss

under tiden vi byter om och duschar”. I förhållande till detta påstående svarade 53,3 procent av pojkarna att de verkligen inte håller med om detta påstående medan 61,1 procent av flickorna inte håller med om detta (Moen et al., 2018). Detta menar författarna var avhängt på huruvida läraren var man eller kvinna, där resultaten visar att om det är en manlig lärare i ämnet så är det fler elever som inte håller med om påståendet att någon ser efter de medan de duschar och byter om (Moen et al., 2018). Något som också tas upp i studiens presenterade resultat i form av tabeller är hur många procent av eleverna som anser det problematiskt att vara naken inför andra, här visar det sig att 18,6 procent av grundskoleeleverna som deltagit i enkäten anser det mycket problematiskt att vara naken inför andra (Moen et al., 2018). Studien av Moen et al. (2018) kommer appliceras som ett bollplank i denna studie för att se hur eleverna ser på omklädningsrummet och i synnerhet frågan om att byta om och duscha.

Andra forskare har likaså granskat elevers uppfattning om omklädningsrummet. Toni O'Donovan och David Kirk (2007) har gjort en studie där de genomförde en observation av en högstadieskola i Storbritannien. Studien bestod även av intervjuer med lärare och elever under en vårtermin. O'Donovan och Kirk (2007) ville se samspelet mellan lärare och elever och i synnerhet i omklädningsrummet där första mötet mellan lärare och elever oftast sker i ämnet idrott och hälsa (O'Donovan & Kirk, 2007). O'Donovan och Kirk (2007) menar att eleverna måste generellt byta om till idrottslektionen och de menar att detta moment är en negativ upplevelse för eleverna, speciellt för flickor (O'Donovan & Kirk, 2007). Deras studie visade på att det var ett frekvent bortfall av elever på idrottslektionerna. Det var något mer flickor som var frånvarande än pojkar. Studien visade på att det fanns flera anledningar till att eleverna inte var med på idrottslektionen, allt från olika typer av sjukdomar till olika typer av skador (O'Donovan & Kirk, 2007).

En iakttagelse som gjorts från denna studie är att på skolan där studien genomfördes var eleverna tvungna att ha speciella idrottsuniformer på sig när de skulle ha en idrottslektion. Det var även bestämt på skolan att flickorna inte fick ha smink, smycken eller utsläppt hår under idrottslektionen. Detta går även att se i en liknande studie som O'Donovan, Sandford och Kirk (2015) gjorde senare. (O'Donovan & Kirk, 2007; O'Donovan et al. 2015). Det ledde till att de uppstod situationer i omklädningsrummet där flickorna försökte “komma runt” dessa regler. Varför flickorna ville bortse från dessa regler var att smink, smycken eller utsläppt hår var en del av deras egen personlighet och de såg dessa attribut som en del av att uttrycka deras femininitet (O'Donovan & Kirk, 2007; O'Donovan et al. 2015). För pojkarna i skolan där

studien genomfördes uppstod det situationer där till exempel en elev hade en t-shirt med en Nike-logo. Eleven blev då uppmanad av läraren att byta t-shirt då det bröt mot skolans regler att ha en sådan tröja på sig (O'Donovan & Kirk, 2007). En iakttagelse som tagits från O'Donovan och Kirk (2007) studie är att i denna skola i Storbritannien verkar inte problemet vara att eleverna ska byta om eller inte. Snarare är det de regler som har med skoluniformen att göra som gör att elever väljer att delta eller inte. O'Donovan och Kirk studie har bidragit till att ge denna studie en ökad förståelse hur det ser ut internationellt i omklädnings- och duschdebatten. Den ger även en inblick i att det kan skilja sig mellan olika länders elever och hur de uppfattar omklädningsrummet.

Lisa Svärting (2020) har gjort ett examensarbete där hon intervjuade sex lärarstudenter på en lärarhögskola med inriktning mot idrott i syfte att undersöka hur deras upplevelse och användning av omklädningsrummet ser ut. Det Svärting gjorde var att sitta i omklädningsrummen på lärarhögskolan med inriktning mot idrott och intervjua de påklädda studenterna för att få reda på hur de upplever omklädningsrummet samt vad de har för rutiner när det kommer till ombyte och duschning. Svärting (2020) belyser även att elever som ofta undviker att duscha efter lektionen är mindre fysiskt aktiva under idrottslektionen. Vidare beskriver Svärting (2020) att en anledning till att eleverna i skolan i vissa fall undviker omklädningsrummet kan vara att de känner sig obekväma för att visa sig nakna för sina klasskamrater (Svärting, 2020). Även denna slutsats kommer fram från hennes studie utifrån lärarstudenterna. Majoriteten av respondenterna i studien föredrog att byta om och duscha hemma om detta var möjligt efter genomförd lektion. Om studenterna inte kunde byta om och duscha hemma lades stor vikt och tanke på var i omklädningsrummet respondenten placerade sig. Tanken bakom detta var att få så lite kontakt och interaktion med andra i omklädningsrummet. Flera av studenterna valde att använda en dusch som var försedd med draperi. Detta för att minimera risken att exponera sin nakna kropp för andra. På den undersökta lärarhögskolan med inriktning mot idrott finns endast en dusch i vardera omklädningsrummet som har draperi. Detta påpekades av studenterna att flera sådana duschar bör införas för att öka tryggheten vid duschmomentet. Detta går att koppla till den granskning Skolinspektionen (2012) genomfört av ämnet idrott och hälsa där flera skolor hade infört denna typ av modifiering av duscharna. Även lärarstudenterna belyste vikten av att omklädningsrummet och duscharna ska vara fräscha för att på så sätt öka komforten till att duscha. Detta går att koppla till Larssons studie som även han belyser vikten av detta.

Slutsatsen som Svärling (2020) drog med sin studie var att när studenterna i studien var nakna och skulle duscha eller byta om och det fanns en risk att exponera sin nakna kropp för andra infann sig hos studenterna en känsla av skam (Svärling, 2020). Denna skam förklarar Svärling (2020) främst var att någon granskade och bedömde din nakna kropp. Därav valde studenterna att använda duschen med draperi eller vara strategiska i omklädningsrummet för att ha så lite interaktion med andra personer i omklädningsrummet som möjligt (Svärling, 2020).

3. Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka om och hur lärare från olika generationer som undervisar i idrott och hälsa på grundskolenivå upplever att synen på ombyte och dusch förändrats över tid. De frågeställningar som kommer användas för att uppnå studiens syfte är:

- Hur upplever lärare från olika generationer den förändring som skett i synen på ombyte och dusch i samband med ämnet idrott och hälsa?
- Hur legitimerar lärare från olika generationer ombytet och duschens vara eller icke vara i samband med lektioner i ämnet idrott och hälsa?

4. Teoretiska utgångspunkter

Studien har influerats av i huvudsak två olika teoretiska ramverk. Det ena härstammar från den franske sociologen Pierre Bourdieus insikter gällande habitus och social reproduktion. Det andra teoretiska ramverket vi har influerats av är läroplansteorin. Nedan kommer vi presentera våra tolkningar av dessa teorier och hur de bidrar till studiens undersökningsområde.

Nationalencyklopedin (2021) beskriver begreppet socialisation genom att individen införlivar samhällets eller gruppens allmänt accepterade, normer, regler, beteendemönster, och värden. Vilket är en process som börjar redan i spädbarnsåldern och pågår resterande del av livet. De viktigaste sociala kontexterna är hemmet, skolan, kamrater, kollegor, samt media. I studien använder vi begreppet socialisation då det kommer vara till fördel vid analys av de svar som respondenterna ger på intervjuerna. Detta av anledningen att socialiseringen kan ha påverkat och format men även förändrat respondentens syn på ombyte och dusch. Socialisationsprocessen beskrivs olika av olika teoretiker, Pierre Bourdieus inriktning av habitus, där nyanser från teorierna kring social reproduktion kommer användas för att analysera lärarnas svar kopplat till tidigare upplevelser under livet. Då studien samtidigt studerar

läroplanens förändring över tid kommer även läroplansteorin användas genom att se läroplanerna som en historisk artefakt. En skrift som säger något om tiden som den är skriven i snarare än ett styrdokument för skolan. Detta för att belysa hur ombyte och dusch har förändrats över tid. Här nedan kommer en presentation och definition av de olika teorier och begrepp studien avser att använda.

4.1 Habitus

För att göra teorierna om habitus rättvisa anses en definition nödvändig. Bourdieu (1984) beskriver habitus på följande vis:

The habitus is necessity internalized and converted into a disposition that generates meaningful practices and meaning-given perceptions; it is a general, transposable disposition which carries out a systematic, universal application - beyond the limits of what has been directly learnt - of the necessity inherent in the learning conditions. (Bourdieu, 1984, s. 170).

Habitus kan beskrivas som ett system i kroppen och sinnet där inpräglade vanor och dispositioner finns lagrade. Preferenser som vi människor tar för givet, som uttrycks i hur en individ handlar, uppfattar, värderar och tänker om sin omvärld (Engström, 2014; Bourdieu, 1984). Habitus sträcker sig bortom det som är individens direkta inläring och är mer flerdelat än införlivandet av färdigheter, värderingar och kunskap. Dessa brukar innefattas när en beskrivning av socialisation sker. Habitus är mer komplext och ligger på ett djupare plan och kan beskrivas som ett system som hjälper individen att orientera sig i sin omvärld. Habitus kan beskrivas som att gjorda erfarenheter är inristade i kroppen och sinnet det kan förklaras som att individen inte tänker efter när en viss situation uppstår. Det känns bara naturligt att agera och känna på detta sätt när situationen uppstår. Ett exempel skulle kunna vara att eleverna ska vara ombytta när en idrottslektion genomförs samt att eleverna duschar efter idrottslektionen. Delar någon inte denna syn kan det uppfattas som oförståeligt. Varför personen väljer att göra annorlunda beror på att individen inte har samma erfarenheter och har därmed ett annat habitus. Detta kan beskrivas som det individen varit med om och upplevt finns inbäddat i individen (Engström, 2014; Bourdieu, 1984).

Lars-Magnus Engström (2014) beskriver att habitus är en samling av sociala erfarenheter som individen integrerar med i "samspelet" med den omgivning den lever i. Detta innebär tre saker.

Det första är att barndomen där individen är som mest formbar och mottaglig för intryck, detta skapar en stor grund i formandet av habitus. Det andra är att människor har mycket liknande livsmiljöer och livserfarenheter, vilket innebär att habitus går att läsa av på gruppnivå eller klassnivå. Det tredje menar Engström (2014) innebär att habitus hos en individ är svårt att förändra men inte omöjligt, om individen blir medveten om en viss situation och reflekterar till sin egen historia, får hen förutsättningen att kunna förändra sitt agerande och synen på ett visst ting. Ett exempel skulle kunna vara ombytet och duschens vara eller icke vara i samband med lektioner i ämnet idrott och hälsa (Engström, 2014).

Habitus kommer i denna studie användas för att försöka förklara varför lärare med olika bakgrunder, även kallat habitus, tycker och tänker i frågor om hur duschning och ombyte i samband med idrottslektioner har förändrats över tid. Då en förändring om något som skulle kunna beskrivas som "nedärvning" (från en generation till en annan) förekommer inom yrket, kommer även Bourdieus sociala reproduktion att användas.

4.1.1 Social reproduktion

Bourdieu har genomfört studier kring utbildningssystemets sociala reproduktion. I dessa beskriver han att både grundskolan men även högre akademisk utbildning är med och bidrar till ökade klasskillnader socialt samt att skolan befäster tidigare hierarkier i samhället. Detta menar Bourdieu gynnar de elever som redan är privilegierade (Bourdieu, 2008). Bourdieu menar att skolan många gånger väljer att reproducera och även legitimera ojämlikheter i ekonomiska, kulturella och symboliska kapital. Många gånger förstärker skolan dessutom attityden av den dominerande klassen genom att kräva dessa olika attityder, vilket kan innefatta språk, tankar och liknande. På samma sätt kommer föreliggande studie använda sig av den sociala reproduktionen för att med hjälp av denna försöka se om det finns ett samband mellan det lärarna har lärt sig under sin tid i grundskolan både medvetet och omedvetet (Bourdieu, 2008). För att också kunna säga något om den tid som lärarna undervisats under, som kan ha format deras habitus behöver en djupdykning i läroplansteori göras. Därför att läroplansteori handlar om hur en läroplan föds fram ur den samhällssyn som råder när den skrivs för att i slutändan hamna hos lärarna. Där lärarna gör tolkningar av dessa styrdokument och där lärarens repertoar färgar undervisningen, och bestämmer vad som är relevant eller ej att ta upp (Linde, 2012). Läroplansteori kommer också användas för att underlätta analysen av de tankar som

kan finnas förknippade med en viss tidsera. Detta då läroplanerna inte endast kommer användas explicit utan även användas för tolkning som ett tidsdokument.

4.2 Läroplansteorin

Göran Lindes (2012) läroplansteori kommer användas för att skapa en förståelse för vad som kan kategoriseras som läroplansteori. Lindes (2012) läroplansteori anses av vikt för denna studie då studien kommer att granska hygienaspekten i läroplanen och hur den har förändrats över tid från Lgr 80 till och med Lgr 11. En annan forskare som kommer användas i teoriavsnittet är Ninni Wahlström (2016) som också talar om läroplansteori, anledningen till att använda två olika forskare i studiens teori handlar om att angripa teorin från så många vinklar som möjligt.

För att enkelt beskriva läroplansteorin kan det sägas att den är uppdelad i tre olika arenor som Linde (2012) men även Wahlström (2016) skriver om. För att lättare förstå läroplansteorin kommer en övergripande redogörelse göras innan en mer djuplodande beskrivning av teorin kommer ske. Enligt Wahlströms (2016) teorier om de olika nivåerna så kallas den första nivån för den samhällliga. Denna nivå menar Wahlström (2016) ska undersöka hur urvalet och applicering av värderingar, erfarenheter och kunskaper ser ut i förhållande till de föreställningar samhället har av dessa nämnda områden. Den andra nivån behandlar istället frågor om hur läroplanen är utformad rent konkret samt hur skolan styrs i förhållande till läroplanen (Wahlström, 2016). Den tredje och sista nivån berör istället den praktiska undervisningen i klassrummet, hur läraren realiserar det som står skrivet i läroplanen (Wahlström, 2016).

4.2.1 Läroplanens arenor

Här nedan kommer Lindes (2012) definitioner av läroplanens arenor att användas för att ge en djuplodande beskrivning av vad dessa arenor innebär och vilken koppling dessa har till den skrivna läroplanen.

Formuleringsarenan

Linde (2012) beskriver formuleringsarenan som det första steget när läroplanen föds. I detta steg formas de första föreskrifterna för hur ett skolsystem samt specifika ämnen ska studeras. På denna arena bestäms hur mycket tid varje ämne ska ha till sitt förfogande i läroplanen. Här bestäms också vilka mål och val av innehåll som det avsedda ämnet ska fokusera

undervisningen på. Exempel på innehåll kan vara ämnenas styrdokument där skolans människosyn tydliggörs samt skolans bestämmande koder som styr över hur stoffurvalet och organisationen bör se ut (Linde, 2012). Ett behov uppstod för uppfostran och disciplinering när folkskolan grundades år 1842. Undervisningen och den dagliga uppfostran förflyttades då från hemmet till särskilda hus som kallades skolor. När detta skedde uppstod ett behov av att forma direktiv för hur dessa skolors verksamhet skulle bedrivas. I detta skede uppstod formuleringen av läroplanerna (Linde, 2012). Utifrån Bourdieus (1984) habitus kommer formuleringen av läroplanerna att belysa den samhällssyn som är ledande under den epok när läroplanen formuleras. Detta tolkar vi också kan forma lärarnas habitus som undervisar under läroplanen som formuleras vid denna epok.

Transformeringsarenan

Transformeringsarenan kan beskrivas som när läroplanen har formulerats, presenteras den för lärare, elever, skolledare samt de statligt ägda institutioner som arbetar med lärarutbildning och fortbildning. Där kommer en form av transformering av läroplanen att ske. Med detta menas att ovan nämnda personer och institutioner kommer göra tillägg och fråndrag från den läroplan de får presenterad framför sig. Dessa personer och institutioner kommer göra sina tolkningar av läroplanen (Linde, 2012). Även här gör vi tolkningar till lärarens repertoar och hur detta påverkar hur läroplanen transformeras. Detta då det i detta läge är lärarna själva som gör sina egna tolkningar av det som står skrivet i läroplanen, vilket kan vara kopplat till lärarnas egna erfarenheter från sin egen skolgång. När läroplanen väl har transformerats börjar arbetet med att orientera sig i läroplanen samt hur den ska utövas. Vilket för diskussionen vidare till realisering av läroplanen.

Realiseringsarenan

Realiseringen av undervisningen innebär hur undervisningen bedrivs i klassrummet, vilket kan förklaras genom lärarens lektionsinnehåll samt elevernas aktivitet under den pågående lektionen. En viktig del av realiseringen är just elevernas aktivitet men även kommunikationen mellan lärare och elever samt elever sinsemellan. I begreppet aktivitet innefattas här elevernas mentala processer i hur de förvärvar stoffet i undervisningen (Linde, 2012). Då studien har för avsikt att undersöka om och hur lärare från olika generationer som undervisar i idrott och hälsa på grundskolenivå upplever att synen på ombyte och dusch förändrats över tid, kan det av den anledningen här vara relevant att göra kopplingar till just realiseringsarenan. Anledningen till detta är att Linde (2012) menar att ämnen som har svag avgränsning påverkas starkt av just

lärarnas stoffrepertoar. I ämnen som har svag avgränsning och starkt inflytande av lärarnas stoffrepertoar är lärarnas kompetens, livshistoria, yrkeserfarenhet men även egna erfarenheter av sin egen skolgång starka grunder till lärarens stoffurval (Linde, 2012). Detta går också att urskilja i de teorier kring habitus som Bourdieu (1984) formulerat.

I studien kommer Bourdieus (1984) habitus att tillämpas för att förklara hur lärare med olika bakgrunder tycker och tänker i debatten kring duschning och ombyte. För att ytterligare fördjupa oss i teorin kommer även den sociala reproduktionen av Bourdieu (2008) att användas och tolkas av oss. Detta för att se om lärarnas egna lärare under grundskolan kan ha påverkat synen på ombyte och dusch. Med hjälp av habitusteorin är målet med föreliggande studie att utröna om det finns några skillnader och likheter i de olika tidsepoker som lärarna vuxit upp under. Detta leder oss in på läroplansteorin då läroplanerna och kursplanerna i idrott och hälsa kommer användas som tidsdokument som belyser den samhällssyn som råder under aktuell tidsepok.

5. Metod

I denna del presenteras studiens metod. Stycket berör val av metod, urval, genomförande, databearbetning och analys, etiska överväganden enligt *Vetenskapsrådets forskningsetiska principer* (2002). Allt för att sedan avslutas med en beskrivning av validitet och reliabilitet i förhållande till studien.

5.1 Metodval

Studien avser att undersöka om och hur lärare från olika generationer som undervisar i idrott och hälsa på grundskolenivå upplever att synen på ombyte och dusch förändrats över tid. En kvalitativ metodologisk ansats har valts till studien och kvalitativa intervjuer har använts för att samla in empiri (Hassmén & Hassmén, 2008; Kvale & Brinkmann, 2014). Kvalitativa intervjuer försöker skapa en förståelse av respondentens livsvärld, vilket innebär att det som eftersöks är hur ett visst fenomen upplevs av respondenten (Kvale & Brinkmann, 2014). Intervjuerna kommer genomföras med semistrukturerad karaktär (Patel & Davidsson, 2011). Anledningen till att välja semistrukturerade intervjuer som insamlingsmetod för data är att dessa gör att särskilda teman kan användas för att träffa studiens två frågeställningar (Patel & Davidsson, 2011). Målet var även att få ut så fylliga och djupgående svar som möjligt så valet av kvalitativa semistrukturerade intervjuer kändes givet (Hassmén & Hassmén, 2008).

5.2 Urval

Urvalet för studien är examinerade lärare i grundskolan som undervisar i ämnet idrott och hälsa. Dessa har tagits fram genom ett strategiskt urval (Kvale & Brinkmann, 2014). Detta då studien ämnar söka djupare kunskaper om och hur lärare i idrott och hälsas eget habitus kan påverka deras syn på duschning och ombyte över tid. Kriterierna för detta strategiska urval var att två lärare ska ha genomfört sin skolgång under Lgr 80 och två under Lpo 94, slutligen två lärare som genomfört sin skolgång under Lgr 11. Således kommer urvalet att bestå av sex lärare som undervisats utifrån tre olika läroplaner.

5.3 Genomförande

Innan intervjuerna genomfördes utformades en intervjuguide. Syftet med detta var att intervjuguiden skulle användas som ett manus för att se till att inte driva iväg från det avsedda temat och bibehålla den förbestämda strukturen på intervjun (Patel & Davidsson, 2011).

För att säkerställa kvalitet och att frågorna i intervjuguiden gav svar på studiens syfte och frågeställningar genomfördes en pilotintervju. (Patel & Davidsson). Respondenten i denna pilotintervju var en nyexaminerad lärare i idrott och hälsa.

Med anledning till att intervjuerna skedde med lärare över hela riket spelades intervjuerna in via videokonferensprogrammet Zoom Video Communications, Inc. (Zoom) för att sedan transkriberas. Innan intervjun genomfördes intervjun fick respondenterna tydlig information om avsikten med studien. Tanken med detta var att skapa känsla av sammanhang för respondenterna inför den kommande intervjun (Patel & Davidsson, 2011). Intervjuerna varierade i tid beroende på lärarnas utsagor på de ställda frågorna enligt intervjuguiden. Tiden varierade mellan fyrtiofem minuter och en timme.

5.4 Analys

För att analysera insamlad data inspirerades vi av en tematisk analys ansats (Braun & Clarke, 2012). Hur analysen av insamlad data har genomförts kommer beskrivas nedan.

Den tematiska analysen inleddes med att Virginia Braun och Victoria Clarkes (2012) tematiska analysmetod granskades. Samtliga transkriberingar genomsöktes efter mönster kopplat till koder och teman i respondenternas utsagor. De teman och koder som vaskades fram var dessa:

Tabell 1. Pedagogisk presentation av koder och teman

“Det är så det alltid har varit”	“Generation Ångest”- Idén om de sköra individerna
Förändring över tid	Skydda
Ämnets status	Trygghet
Hygien	Naturligt
Säkerhet	
Prestation	

Efter koder identifierats, skapades teman för att kategorisera koderna. En process i att identifiera hur respondenternas svar skiljer sig och liknar varandra skapas genom att skriva ned en berättelse kring hur respondenternas habitus skiljer sig och liknar varandra. Detta för att på ett adekvat sätt kunna skapa en djupare analys av insamlad empiri. Nästa steg i analysen är att med hjälp av insamlad data utvinna relevanta utsagor om lärarnas habitus. Detta då teorin pekar på att detta kan vara relevant för hur lärarnas inställningar har påverkats. Efter genomförd analys utvanns två teman, dessa har namngetts utifrån citat från studiens respondenter. Dessa kommer att kallas “Det är så det alltid har varit” där lärarnas svar kring sin egen skolgång och hur ämnet har förändrats över tid sorteras in. Den andra “Generation Ångest”- Idén om den sköra individen, här kommer lärarnas svar kring hur lärarna legitimerar sina ståndpunkter i frågan om att byta om och duscha. Detta för att ge en indikation och levande känsla av vad temat berör men samtidigt belysa respondenternas språkbruk (Braun & Clarke, 2012).

Att välja tematisk analys känns relevant för denna studie, Braun och Clarke (2012) beskriver tematisk analys som en tillgänglig och flexibel metod av analys som rekommenderas för forskare som tidigare aldrig använt sig av tematisk analys som metod. Anledningen till att den är fördelaktig för forskare som i kvalitativa studier aldrig använt tematisk analys som metod är för att den är väldigt detaljerad och enkel att följa.

5.5 Etiska överväganden

Denna studies etiska överväganden sätter sig i förbindelse med Vetenskapsrådets (2002) fyra etiska forskningsprinciper; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Dessa fyra principer kommer tillämpas enligt följande.

Informationskravet appliceras vid deltagandeförfrågan samt när respondenterna aktivt bekräftar sitt deltagande i studien. I samband med förfrågan om deltagande i studien får respondenterna ta del av en kortfattad information om studien. Informationsbrevet beskriver studiens syfte och vad studien kommer användas till. Brevet innehåller också information om att intervjuerna kommer att spelas in samt att det är helt frivilligt att delta i studien. Respondenten har rätt att avbryta sin medverkan när som helst. För att undvika tidsödande skickande av papper kommer respondenterna även få information om att det är möjligt att lämna ett muntligt samtycke till studien i samband med intervjutillfället.

Samtyckeskravet tillämpas muntligt då intervjuerna genomförs via videokonferensprogrammet Zoom. En avvägning skedde huruvida samtycket skulle ske skriftligt eller muntligt, särskilt då Ejlertsson (2012) menar att det är optimalt att få ett skriftligt samtycke. Då studien är tidsbegränsad och att inhämta ett skriftligt samtycke från respondenterna skulle vara tidsödande för både studien men även för respondenterna valdes det senare alternativet. Då informationen om respondenternas rättigheter i samband med studien tydligt angetts i informationsbrevet anses det skäligt att inhämta samtycket till studien via ett muntligt kontrakt.

När det kommer till konfidentialitetskravet så kommer det tillämpas genom att låta respondenterna vara anonyma från start till slut i studiens process. För att konkretisera detta gavs respondenterna anonyma identiteter genom en slumpmässigt vald identitet som förskrivs som pseudonymer. Anledningen till detta är för att underlätta för läsaren vid genomläsning av studien. Pseudonymerna av lärarnas identiteter kommer sedan användas i alla de delar av studien där respondenternas data används. För att exemplifiera här kan transkribering och analys anges. Ett ytterligare exempel på när konfidentialitetskravet har tillämpats är i beskrivningen av urval i 5.2 där ett utelämnande av personliga egenskaper som kön och ålder skett.

För att avsluta denna del bör också nämnas att nyttjandekravet har tillgodosetts på det sätt att insamlad data endast kommer nyttjas till det ändamål som studien avser. Vid avslutad studie kommer all insamlad data att raderas.

5.6 Validitet och reliabilitet

Patel och Davidsson (2011) menar att för att kunna säga något om en studies validitet, där också kvaliteten av studien innefattas, behöver metoden diskuteras i förhållande till vad den beskriver sig undersöka. Sett till detta kan det här vara relevant att diskutera sambandet mellan urvalet, den nedskrivna intervjuguiden samt pilotintervjun i relation till studiens validitet (Kvale & Brinkmann, 2014; Patel & Davidsson 2011). Diskuteras istället reliabiliteten i studien, menas tillförlitligheten till studiens resultat och huruvida studien är reproducerbar eller ej (Kvale & Brinkman, 2014). Denna studie har ej för avsikt att söka någon generaliserbarhet. Patel och Davidsson (2011) menar också att reliabiliteten i en kvalitativ studie är tolkningsbar i förhållande till den särskilda situationen som uppstår vid tillfället för intervjun. Sett till detta är det adekvat att diskutera hur intervjuguiden och hur analysen av insamlad empiri kan öka reliabiliteten i studien. Validitet och reliabilitet kommer här nedan att diskuteras i förhållande till studiens valda metod.

Intervjuguidens syfte är att fungera som ett manus till själva intervjun för att se till att den som intervjuar håller sig till de teman och frågeställningar som är avsedda att undersökas. Intervjuguiden kan ses som ett manus som skall följas till det yttersta (Kvale & Brinkmann, 2014). Genom att förhålla sig till intervjuguiden kan reliabiliteten i studien ökas då intervjuerna genomförs på liknande sätt samt att liknande frågor ställs till alla deltagande respondenter (Patel & Davidsson, 2011). Då intervjuerna är semistrukturerade anses det lämpligt att följa upp de inledande frågorna med uppföljningsfrågor vid behov (Kvale & Brinkmann, 2014). Av denna anledning användes uppföljningsfrågor för att ge respondenten möjlighet att utveckla sitt svar när vi som intervjuare upplevde svaret som glest eller spretigt. Validiteten kan också ökas med hjälp av intervjuguiden då den ser till att frågorna är anpassade efter studiens syfte och frågeställningar (Kvale & Brinkmann, 2014). Patel och Davidsson (2011) menar att semistrukturerade intervjuer riskerar ha en låg grad av reliabilitet särskilt om intervjuaren är otränad i fråga att intervju. För att öka reliabiliteten menar Patel och Davidsson (2011) att vid en intervju kan en person förutom intervjuaren närvara och registrera intervjusvaren parallellt med intervjuaren. Då intervjun sparas i form av en videofil från videokonferensprogrammet Zoom kan en repris tas av intervjun så många gånger som krävs för att också säkerställa reliabiliteten.

Pilotintervjun som nämnts tidigare genomfördes för att säkerställa att de frågor som ställdes i intervjun svarade mot de forskningsfrågor som studien skall svara på. Genom att göra en pilotintervju stärks studiens validitet (Kvale & Brinkmann, 2014). För att uppfylla de visioner som Kvale och Brinkmann (2014) beskriver om hur en pilotintervjurespondent väljs ut har i denna studie valts en person som tillhör målpopulationen, alltså en legitimerad lärare som undervisar i idrott och hälsa och genomgått grundskolan i Lgr 80 eller senare. Efter pilotintervjun revideras intervjuguiden och intervjusituationen efter respondentens återkoppling. Genom att revidera intervjuguiden men även träna på att hålla i en intervju kan det öka validiteten i studien.

6. Resultat

Syftet med studien var att undersöka om och hur lärare från olika generationer som undervisar i idrott och hälsa på grundskolenivå upplever att synen på ombyte och dusch förändrats över tid. I följande avsnitt presenteras de relevanta resultat som utvunnits ur de tematiska analyser av respondenternas svar som genomförts. Lärarna som intervjuats tillhör tre olika generationer dessa kommer i avsnittet att benämnas som den yngre, mellan och äldre generationen. Den äldre generationen innefattar lärare som undervisats i Lgr 80. Mellangenerationen har undervisats under Lpo 94. Den yngre generationen tillhör den aktuella läroplanen Lgr 11. Avsnittet är uppdelat i två avsnitt, dessa kommer kallas "Det är så det alltid har varit" och "Generation Ångest" - Idén om de sköra individerna. Anledningen till att döpa dessa teman enligt citat är att Braun och Clarke (2012) beskriver det som en väg för att skapa liv och behålla respondenternas egna språkbruk i studien. Dessa avsnitt identifieras genom titlarna på de teman som utvunnits från de tematiska analyserna. Under dessa teman exemplifieras med citat från intervjuerna. Av konfidentialitetsskäl har de intervjuade lärarna givits pseudonymer.

6.1 "Det är så det alltid har varit"

Detta tema åskådliggör hur respondenterna svarat på frågor som går att koppla till deras habitus. Temat relaterar också till de övriga teorier som används i studien med den sociala reproduktionen och läroplansteorin. Här nedan visas kopplingar till hur läroplanen som ett tidsdokument över den tid som den är skriven i tillsammans med lärarnas egna erfarenheter och uppfattningar kring förändring över tid, ämnets status, hygien, säkerhet samt prestation att presenteras. "Det är så det alltid har varit" är ett uttalande som flertalet av lärarna refererar till

under intervjuerna. Med uttalandet syftar lärarna tillbaka till sin egen skolgång och menar att eftersom det alltid varit på ett visst sätt skall det också förbli så.

6.1.1 Förändring över tid

Sett till hur ombyte och dusch har förändrats över tid beskriver samtliga lärare att över lag så var det mer en självklarhet att duscha och byta om förr efter lektionerna i idrott och hälsa. Lärarna refererar till sin egen skolgång och den lärare de själva haft i grundskolan tillsammans med den samhällssyn som var aktuell när de själva undervisades under den tidigare delen av deras skolgång. Det här går också att koppla till hur läroplanen har förändrats över tid, där Lgr 80 hade ett krav på att hela skolan skulle ansvara för elevernas hygien (Skolöverstyrelsen, 1980) till att försvinna helt i senare läroplaner. Något som flertalet av lärarna lyfter fram under intervjuerna. Ser vi detta utifrån läroplansteoretiska ögon gällande formuleringsarenan som beskriver hur samhällets syn på ett ting kan förändra innehållet i läroplanen, kan innehållet i läroplanen förändras allt eftersom samhällssynen förändras på ombyte och dusch (Linde, 2012). Kristoffer som är utbildad ämneslärare i idrott och engelska, har undervisat sex år på samma skola i Mälardalen. Den läroplan som Kristoffer själv hade under grundskolan var Lpo 94, han beskriver det som nedärvda metoder att den lärare som undervisade honom då har påverkat hans syn på ombyte och dusch. Han menar att:

Ja det det är ju det där med nedärvda metoder, alltså att vi ärver saker så som vi själva har blivit upplevda om. Men jag duschade med alla andra när jag gick i skolan. Det var så det var och då ska det vara så för kommande generationer också som att man tänker inte riktigt, jag tycker man missar lite då.

En tolkning kan vara att Kristoffers habitus, där han själv beskriver att han tyckte att just ombyte och dusch på lektionerna i idrott och hälsa var en svår del av skolgången när han själv gick i grundskolan. Anledningen till detta var att han själv var mycket osäker på sin egen kropp under tiden i grundskolan. Han själv anser att ombyte och dusch är nödvändigt efter fysisk aktivitet men det är inget han pådyvlar eleverna i sin undervisning. Hans egna upplevelser av dusch- och ombytesmomentet i grundskolan kan därför ha påverkat hans syn på området idag och därav försöker arbeta bort den "negativa" spiralen där eleverna inte har något att säga till om kring frågan dusch och ombyte. Kristoffer förespråkar en frivillighet att byta om och duscha.

Lars som har en trettioårig arbetslivserfarenhet som lärare i idrott och hälsa beskriver något liknande gällande förändringen över tid. När Lars började skolan var det en självklarhet att ha med sig "gympapåsen" med rätt utrustning. Detta var under Lgr 80, där hygienkravet på skolan stod explicit i läroplanen. Detta kan ha format Lars syn på ombytet och duschen, vilket kan bero på att detta var en ickefråga under den tid han själv växte upp. Idag upplever Lars att det har skett en förändring gällande "gympapåsen". Hans elever (framför allt tjejerna) har inte med sig "gympapåsen". Vilket han anser är felaktigt. Detta går att koppla till hans habitus och sociala reproduktion där han själv vuxit upp med kravet på ombyte och dusch. Han beskriver att idag kommer istället eleverna utan kläder och med en liten "Gucciväska" som knappt har plats för mobiltelefonen. En anledning till att Lars agerar på detta sätt i denna situation kan förklaras genom Lars habitus där det finns en naturlighet i att ta med sig "gympapåsen". Anledningen till att eleverna agerar annorlunda är för att eleverna inte har samma erfarenheter som Lars, vilket leder till att eleverna har format ett annat habitus.

Anna som arbetat inom skolan i sjutton år, där hon blev undervisad i Lgr 80 i grundskolan nämner också gympapåsen likt Lars. Anna menar dock att eleverna har blivit lata där de inte ens orkar ta hand om sin "gympapåse" innan och efter lektionerna. Här kan Annas habitus påverka hennes syn då Anna likt Lars är uppväxt med hygienkravet i läroplanen, men även hennes erfarenhet inom föreningsidrott och simning. Lars beskriver dagens beteende hos eleverna mer som en ignorans mot ämnet och läraren. Lars berättar om hans egna grabbar när de gick i grundskolan. Han beskriver att han var "en sån där elak jävla farsa" som visiterade hans söners "gympapåsar" efter dagar med idrottslektion för att kontrollera om handduken blivit använd eller ej. Även här går Anna och Lars berättelser ihop i frågan av lathet hos dagens elever, vilket skiljer sig markant från den tiden som de själva gick i grundskolan under Lgr 80. För att tydligare beskriva tiden i grundskolan berättar Lars att de klasskompisar som inte duschade under hans skolgång blev kallade saker som "snuskpelle, fan vad du luktar". Idag menar Lars att det nästan har vänt till tvärtom. Ibland kan han höra från omklädningsrummet att eleverna säger "Skynda dig nu! Ska du duscha?" "Vi hinner inte vänta på dig!" "Vi ska käka nu!". Lars beskriver denna förändring som att när han gick i skolan hade de oftast trettio minuter efter varje lektion till att duscha. Denna tid finns inte idag enligt Lars han beskriver det enligt följande:

Sen när nya läroplanen kom -94 sen, och då var det ju mer tid, konstigare schema mera hackigt så att det kunde vara så att de hade 10 minuter efter idrotten. Alltså då fullt förklarligt så sket dom i att duscha så det tycker jag är en stor grej.

Utifrån läroplansteoretiska ögon skulle detta kunna tolkas baserat på Lars utsago att en förändring på hygienkravet i skolan har skett. Från att ha varit en viktig del av läroplanen under perioden fram till 1994 till att ha blivit något som kanske ses som en självklarhet men istället missas helt. Då eleverna idag inte har den tid som gavs i tidigare scheman från att tidigare haft minst 30 minuter efter varje lektion i idrott till att idag ha endast 10 minuter för ombyte och dusch. Detta går att utläsa ur Lars kommentarer kring att eleverna måste stressa efter lektionen för att eventuellt hinna duscha. Den minskade tiden kan med andra ord vara en orsak till att eleverna idag inte tar med sig "gympapåsen" då de anser att det är för lite tid till att duscha efter lektionen.

Olof är en idrottslärare som snart arbetat i två år. Han själv blev undervisad i Lpo 94 och likt Kristoffer tillhör mellangenerationen. Olof nämner även en förändring från när han själv gick i skolan. Han menar att eleverna idag ifrågasätter mer av det läraren säger. Detta var inte något som gick för sig på hans tid. "Då var det, det vi skulle göra, man ifrågasatte sällan, men med tiden så verkar det som att ungdomar ifrågasätter mer." Denna syn på förändring delar även flera av de intervjuade lärarna. Alla lärare med denna åsikt är inte utbildade under samma tid, det finns representanter från både Lgr 80 och Lpo 94. Lars beskriver det som att "Ja alltså så har det alltid varit, men det fanns inget alternativ då när jag växte upp." Lars som är utbildad under sjuttio och åttiotalet i grundskolan har reflekterat över hur lärare ur den yngre lärargenerationen ser på ombyte och dusch, särskilt en person som florerar frekvent i media, som har en annan uppfattning än han själv om ombyte och dusch. "Ja, det tror jag faktiskt. Jag tycker man kan se till exempel på herr (nämner personen vid namn) och han är ju bra mycket yngre än vad jag är. Han tycker inte att det är så viktigt... upplever jag." Detta uttalande kan till stor del bero på Lars habitus där han är uppväxt i en idrottsmiljö där ombyte och dusch alltid varit en självklarhet samt hans skolgång där det fanns ett krav på hygien i skolan, detta till skillnad från den yngre personen som genomgått grundskolan under en läroplan där en formulering har skett gällande kravet på hygien.

Elsa är en nyexaminerad ämneslärare och arbetat i fem månader. Hon själv blev undervisad i Lgr 11 i grundskolan. Elsa är en person som Lars skulle beskriva som den "yngre generationen

lärare”. Under denna beskrivning går även Lisa in som även hon är en nyexaminerad lärare, med endast några månaders arbetslivserfarenhet i skolan. Både Lisa och Elsa belyser hur synen på kroppen har förändrats över tid. Elsa berättar att kroppen tidigare har varit ett redskap till att idag snarare vara ett varumärke. Elsas syn på kroppen kan ha formats av hennes habitus där det var naturligt att vara naken hemma. Förändringen menar hon påverkar hur eleverna betar sig i och omkring situationer med ombyte och dusch. En tolkning som görs av detta kan vara mobiltelefonkamerans inträde i det sociala sammanhanget. Vilket skapar en ökad sårbarhet hos eleverna.

[...] det var inga stigman runt den nakna kroppen liksom, men det märks verkligen att det har skett en förändring i samhället eftersom att eleverna är så jäkla medvetna om den nakna kroppen och att det känns som att den de bär den som ett varumärke istället för att det är ett verktyg.

6.1.2 Ämnets status

Vid de tillfällen respondenterna reflekterar över ämnets status och hur det alltid har varit på ett visst sätt, drar de ofta paralleller mellan andra ämnen som matematik, musik eller liknande. Tankarna hos lärarna berör främst vilken utrustning som skall följa med till lektionen. Olof som har en gedigen bakgrund inom föreningsidrotten, vilket kan påverka hans syn på hur viktigt det är att ha “gympakläder” med sig till lektionen beskriver det så här:

"[F]ör mig är det lika självklart som att ja, men det handlar om att ta med sig rätt material till det ämnet man har och det lika självklart för mig som att ha med sig en mattebok, sitt skrivhäfte, penna sudd och miniräknare, linjal till mattelektionen och man kan säga att alltså, jag skulle kunna gå till en mattelektion och så vet jag att vi kommer jobba med Geometri, centimetrar, vinklar och jag behöver min linjal för att kunna få exakta mått. Men jag kan strunta i att ta med min linjal, men jag kan ändå rita liksom en triangel som är ungefär 20 cm lång. Jag kan liksom rita vinklar och jag kan räkna centimeter på ett ungefär utan min linjal, men jag kan aldrig rita så exakt eller mäta så exakt som jag göra med linjal. Och jag behöver inte ha med mig min mattebok heller för jag kan ju egentligen ja sitta och rita på mitt bord.

Denna självklarhet som Olof beskriver kan ha formats från Bourdieus sociala reproduktion vilket innebär att vi lär av samhället runt omkring och vi formas utifrån detsamma. Olof hade alltid själv med sig idrottskläder, detta då den lärare som Olof hade i grundskolan menade att

om inte idrottskläder var med fick han inte heller delta. Synen på hur viktigt det är att ha med sig rätt utrustning till rätt lektion har därmed ärvts ned från tidigare generation. Denna sociala reproduktion nämner Kristoffer också tidigare i frågan om hur hans egen lärare såg på ombyte och dusch.

Då Anna genomförde sin grundskolegång under Lgr 80 där ett hygienkrav fanns närvarande har detta förmodligen format hennes habitus gällande ombyte och dusch. Detta ledde till en kulturkrock i USA där Anna genomförde sin praktik under sin lärarutbildning. Hon beskriver det som att så vitt hon kunde se, så fanns inte något krav på att eleverna skulle byta om. Anna kunde dock förstå varför eleverna inte bytte om för lektionerna som genomfördes hade ingen fysisk aktivitet som kunde leda till svettning. Detta kan också spåras tillbaka till Annas habitus där hon själv gått i grundskolan under Lgr 80 och hennes lärare bara ville att "Vi, vi skulle ju bara svettas så mycket som möjligt". Hon beskriver också vikten av vad det är vi som lärare vill få ut av idrotten, om detta är tydligt kan det leda till att eleverna i större utsträckning byter om enligt Anna, annars förtar hela diskussionen lite av ämnet. Hon beskriver att ombyte till idrottslektionen inte ens var på tal på den tiden hon gick i grundskolan, vilket Anna då menar påverkar hela synen på ämnets status. Detta då det idag diskuteras vid varje lektionstillfälle.

Elsa som nyexaminerad lärare, har funderat kring ämnets status. Hon menar att en anledning till hur det ser ut i skolorna gällande ämnets status i lärarkåren är att ämnet bland lärare som själva inte undervisar i idrott och hälsa ser ämnet som ett "lekämne". Problemet med att dessa lärare inte ser idrottsämnet som något annat än ett "lekämne" behöver tas på allvar. Elsa delar inte denna syn då hon menar att det är det ämne och den tid på skoldagen som eleverna är som mest utsatta för kränkningar eller liknande. Hon känner sig inte backad av skolans ledning eller av myndigheter för att kunna kräva ett ombyte eller dusch vilket gör att kravet uteblir och istället blir en frivillighet. Elsas egen uppväxt där ombyte och dusch snarare var en självklarhet har skapat hennes syn på att det skall vara något naturligt. Detta vill Elsa också försöka förmedla till sina elever. Att inte kunna kräva ombyte och dusch är en förändring av läroplanen som skett på senare år. Detta då det i läroplaner från Lgr 80 och tidigare funnits ett hygienkrav, samt att det var en viktig del av det centrala innehållet i ämnet idrott och hälsa. Denna förändring av formulering i läroplanen går att koppla till läroplansteorin där det beskrivs hur myndigheterna har ändrat fokus på vad som anses som relevant i samhället. Ändå menar lärarna i intervjuerna att det är en fråga som är viktig i ämnet än idag.

6.1.3 Hygien

Enligt vad som nämnts tidigare var hygien tidigare ett krav på hela skolan, då det var framskrivet i läroplanen, till att inte ens beröras i läroplaner från 1994 och framåt. Trots detta har flertalet av de intervjuade lärarna ändå sett det som idrottslärarens ansvar att beröra dessa frågor. Sett till läroplansteorin går det att se kopplingar till transformeringen av läroplanen där lärarna som intervjuats har gjort ett tillägg av hygien i läroplanen som inte står utskrivet. Kristoffer pekar på hur det fortfarande är en hälsofråga att undervisa eleverna i hur de skall ta hand om sin hygien likt det som stod i läroplanerna från Lgr 80 och tidigare. Han menar dock att eleverna skall undervisas i hur de tar hand om sin egen hygien, inte tvingas till att duscha och byta om inför andra. Han menar att eleverna själva skall ha rätt att bestämma för vem de vill visa sin kropp särskilt under en period i livet där många kroppar är mycket annorlunda jämfört med varandra. Det handlar om integritet enligt Kristoffer. Detta kan förklaras genom Kristoffers habitus där han anser att byta om och duscha är en viktig del av fysisk aktivitet, samtidigt som han inte vill tvinga någon till detta då han själv ansåg det som en jobbig del av undervisningen i idrott och hälsa i grundskolan. I relation till detta beskriver flera av de andra lärarna istället detta som en arbetsmiljöfråga. Lärarna menar att eleverna efter idrottslektionen väljer att återstoden av dagen gå runt i svettiga kläder, detta skapar ett arbetsmiljöproblem. Utifrån Lars bakgrund där det var givet att duscha och byta om beskriver han detta som att “tonåringar luktar ju inte hallontårta direkt”. Detta kan också ses i hans egen skolgång där eleverna som inte duschade kallades för “snuskpelle” och liknande. Denna arbetsmiljöfråga skapar en form av legitimering till ombytet och duschens vara eller icke vara hos dessa lärare.

Olof, som med sin bakgrund inom föreningsidrotten och fotbollen beskriver sin egen skolgång som något traumatiserad där en hel del “dataspelsnördar” under hans tid på ett IT-gymnasium, absolut inte duschade och bytte om. Detta ledde till att när han satt bredvid de i klassrummet så “sved det i näsan”. Detta går också att koppla tillbaka till det Lars tidigare nämnt om elever som inte duschade på hans tid i grundskolan som då kallades för “snuskpelle”. Lars använder sig idag av en “skrämseltaktik” ibland för att få sina elever att duscha. Han brukar visa som han beskriver “en hemsk film från NO:n” som belyser vad som händer när svett torkar in på kroppen. Filmen visar hur kvalster då bildas och börjar krypa runt på kroppen, Lars beskriver hur flera av hans elever blir “skiträdda” och börjar duscha efter detta. Både Olof och Lars habitus har säkert påverkats av att de alltid varit delaktiga i föreningsidrott där det är en självklarhet att duscha och byta om. Detta skapar en kulturkrock då de möter personer som inte har samma syn på ombyte och dusch. Krockar där elever springer in i varandra, är något som

kan ske inom ämnet i idrott och hälsa och för att undvika detta menar lärarna att rätt utrustning är relevant.

6.1.4 Säkerhet och Prestation

En viktig del som de intervjuade lärarna tar upp som har förändrats över tid är säkerhetsaspekten, detta har blivit en fråga som lärarna använder för att legitimera ombytet. Det lärarna gör här är ett tillägg i läroplanen genom att tolka in ombyte i säkerhet under kunskapskraven för att legitimera ombytet i idrott och hälsa. Detta då det tidigare varit något som setts som en självklarhet att byta om, vilket lärarna predikar i sina intervjuer. Det var endast Elsa som inte nämnt något om säkerhetsaspekten under intervjun, vilket kan kopplas till hennes habitus där själva ombytet inte verkar så viktigt på grund av att Elsa har mer åsikter och tankar kring elevernas fysiska och psykiska välmående, snarare än ett krav på ombyte. Anna beskriver att under Corona-pandemin behövde inte eleverna byta om för att minska smittspridningen. Anna såg då en kraftig ökning av framför allt fotskador. Anna beskriver det som att “[...]Jag hade så mycket fler fotskador. Det var någon som... någon bänk som ramlar ner på en tå... Var någon som liksom sprang i konstgräs med tån och liksom bröt den så mycket mer fotskador utan skor”. Alla lärarna utom Elsa legitimerar ombytet genom vikten av att ha skor under idrottslektionen för att minimera skaderisken, vilket också kan ses som att respondenterna gör ett tillägg i kunskapskraven. Lars skildrar det som “[...]Jag kräver inte att ni ska ha dyra skor. Jag vill att ni ska ha skor, skaderisken säger jag bara skaderisken”. Kristoffer hänvisar till läroplanen från ett säkerhetsperspektiv. Han säljer in det på följande sätt:

Sen ser jag att det också är ett säkerhetsperspektiv på det här och det handlar ju om att förebygga skador för det står ju med i läroplanen nu och att ha fel utrustning på sig kan ju skapa skador, till exempel om elever bara springer runt i strumpor när det är halt golv och leker en kull-lek. Då kommer skaderisken öka och det här måste eleverna liksom vara medvetna om och det är någonting jag måste lära eleverna om.

Även här gör Kristoffer en realisering av kunskapskravet som beskriver att eleverna kan ge beskrivningar på hur skador förebyggs. Han läser då här in kravet på skor. I samband med att lärarna belyser säkerhetsaspekten så ramlar de in på att legitimera ombytet med elevernas prestation inom ämnet. Olof kopplar prestationen till elevernas betyg. Han beskriver det på följande sätt:

När elever inte har ombyte eller om det är så att de kommer med ombyte för att de vet att de får inte vara med om jag kommer i vanliga kläder och då riskerar att få dåligt... alltså få ett underkänt betyg för vissa kommer ju. Tjejer till exempel. De kommer ju bara med ett par tights i handen och har på sig samma kläder ovanpå och det... jag märker på dem då till exempel. Det är... så fort vi gör en aktivitet där de inser att de måste... de kommer bli varma och svettiga. Då ser jag på hela...hela deras kroppsspråk att de inte vill det här. För då vet de att nej, nu kommer jag bli svettig. Nu kommer jag behöva sitta med svettiga kläder hela dagen i skolan. För att de vill inte duscha heller av olika anledningar och det är samma med de som inte har idrottskläder att det skickar en signal tycker jag. Jag tror att det sätter sig hos dem.

Olof förtydligar betygsaspekten genom att en elev visar rätt inställning genom att komma ombytt och förberedd till lektionen. Olof beskriver detta som att eleverna är beredda att "ge allt". Detta underlättar för honom att se vad eleverna kan och det ökar elevernas chanser att få ett rättvisare betyg. Denna värdering kan komma från Olofs habitus då hans lärare i grundskolan tryckte hårt på ombyteskravet kopplat till prestation. Detta kan ha lett till det Bourdieu (2008) skulle beskriva som en social reproduktion, då Olof delar samma värderingar som sin lärare. Kristoffer menar istället att det är viktigt att eleverna själva inser hur viktigt det är att ha funktionsdugliga kläder, att det inte fungerar att ha jeans på sig när de har gymnastik. Han vill att eleverna själva ska komma till insikt att det sänker deras prestationsförmåga. Varför Kristoffer låter eleverna göra detta kan botten i hans egen skolgång där han upplevde hela situationen kring ombyte och dusch som jobbig och vill därför inte utsätta eleverna för liknande situation. Lars å andra sidan drar paralleller till elitidrott där han frågar om eleverna "[...] har ni sett J-O Waldner spela i jeans någon? Nej det har ni ju inte, eller landslag i hockey komma ut i värmeställ att köra en match mot Finland? Det går ju, men det gör man inte". Dessa paralleller drar han till sina elever för att få eleverna att inse vikten av att vara ombytt för att kunna prestera på topp. En anledning till Lars syn på prestation och hur den har förändrats över tid i ämnet idrott och hälsa har förmodligen ett ursprung i den kursplan som Lars själv blev undervisad i under grundskolan, Lgr 80. Enligt respondenterna var där ett större fokus på den praktiska kunskapen och den fysiska prestationen än idag där fokus snarare ligger på det livslånga lärandet att ta hand om sin kropp och sinne. Detta går även att se hos Anna som även hon gick under Lgr 80. Hon berättar hur det på hennes tid i grundskolan innebar att eleverna bara skulle svettas så mycket det bara gick. Något som lärarna också kan se är att det förutom

det som nämnts ovan, så handlar frågan om ombytet och duschen om något annat idag. Respondenterna beskriver något som kan beskrivas som "sköra individer" som samhället skapat.

6.2 "Generation Ångest" - Idén om de sköra individerna

Under detta tema kommer respondenternas svar på frågor som går att koppla till deras habitus presenteras likt temat ovan. Även under detta tema kommer de övriga teorier som används i studien med den sociala reproduktionen och läroplansteorin användas. Här nedan presenteras läroplanen som en tidsartefakt tillsammans med lärarnas egna uppfattningar och upplevelser kopplat till hur samhället "skyddar barnen", trygghet, sociala medier samt hur naturligt det borde vara att duscha och byta om tillsammans.

En majoritet av respondenterna beskriver att det har skett en förändrad samhällssyn sedan de själva gick i grundskolan. Anna med sin bakgrund i simningen, där det är en självklarhet att duscha och byta om, upplever att barnen i skolan idag skall "skyddas" från det som kan vara obehagligt och främmande. Detta ger även Olof exempel på med sin bakgrund i fotbollen, och skildrar det så här:

[H]ur samhället fungerar idag jämfört med hur det gjorde tidigare. Det känns... nu, säger inte jag, det är bara vad jag upplever, men det känns som att man man försöker skydda ungdomar idag från allting som ska... är obekvämt för dem.. att allting de tycker det är jobbigt, det ska de inte behöva ta tag i.. eller ta itu med och då försöker man liksom istället för att vi vuxna står på oss och står för vår åsikt, så låter vi bara ungdomarna få som de vill i många fall[...][...]"Jaa men det är väl som jag var inne lite på att om jag tar förr så tror jag att vi var lika osäkra på oss själva som ungdomar är nu men det var inte en fråga om att inte byta om och inte duscha efteråt utan man bara gjorde det [...]

Olof refererar under samtalet till läroplanen där det står att lärare och skolan ska fostra dagens ungdomar till att bli självständiga och självsäkra individer. I Lgr 11 står det inte explicit att lärarna och skolan skall fostra eleverna till självständiga och självsäkra individer. Däremot står det skrivet hur skolan skall utveckla elevernas ansvarskännande och aktivitet och kreativitet. Här går det att se en tolkning av läroplanen som Olof gjort, vilket kan kopplas till transformeringsarenan. Utöver detta skall skolan också överföra värden, kulturarv och kunskaper från en generation till nästa. Detta går även att koppla till Bourdieus (2008) teori om

social reproduktion då Olof själv genomgått grundskolan i Lpo 94. Den läraren han då haft använde metoder där eleverna inte skall ifrågasätta utan endast göra. Detta är något som flertalet av de intervjuade lärarna stämmer in i från sin egen skolgång, även de lärare som utbildats i senare läroplaner som till exempel Lgr 11.

Anna med sin grundskolegång under 1980-talet beskriver att vi ser mer till individen idag och det gjorde vi inte förr, då skulle alla in i samma "mall" på ett eller annat sätt. Denna känsla som Anna beskriver kan böttna i hennes upplevelse av hur samhällssynen var under denna epok, när hon själv gick i grundskolan att eleverna inte ifrågasatte lärare eller föräldrar. Sett till upplevelsen av den förändrade samhällssynen där eleverna inte ifrågasatte äldre tar Olof även upp ett exempel från sin egen skolgång. Där han kopplar det till elevernas osäkerhet och otrygghet i vissa miljöer.

Vi har en muntlig redovisning i skolan och mamma eller pappa liksom, ja då får du plugga på den. Nu är det mer så här att. Jaha, ska du verkligen behöva göra det, det tycker ju inte du om. Nej, det gör jag inte.

Olof menar att eleverna ifrågasätter mer idag till skillnad från när han gick i skolan. Olofs uppväxt med muntliga redovisningar i skolan där ingen elev ifrågasatte utan endast gjorde. Detta kan ha påverkat hans syn på att eleverna ifrågasätter allt idag, tidigare menar Olof att skolan och hemmet samverkade, skolan hade även stödet från föräldrarna. Detta som Olof nämner går också att se i läroplanen för Lgr 80, där det tydligt står utskrivet att skolan och hemmet skall vara delar av samma omvärld. Detta fostransuppdrag som finns med i Lgr 80 finns inte nämnt på liknande sätt i Lgr 11, vilket kan röra sig om en samhällsförändring där en förskjutning av skolans ansvar på fostran har lagts på hemmet. En tolkning som vi gör av detta är att föräldrar idag inte har tid att fostra sina barn längre. En anledning till detta är en förändrad samhällssyn där det tidigare stod utskrivet explicit i läroplanen att hemmet och skolan skulle samverka i uppfostran (Skolöverstyrelsen, 1980). Idag skall uppfostran ske i hemmet men då föräldrarna knappt ser sina barn under en dag idag, leder det till att uppfostran uteblir.

Lisa som gått i grundskolan under Lgr 11 är uppväxt med att hon enligt hennes föräldrar skulle vara blygsam och inte exponera sin kropp inför andra. Hon menar att det gjorde tiden i grundskolan kopplat till ombyte och dusch svår. Särskilt då hennes lärare krävde ombyte och dusch för att få vara med och få ett betyg. Lisa berättar att det ledde till en negativ bild av

ombyte och dusch under den perioden av sitt liv. Hon menar att medvetenheten över kroppen också har förändrats över tid. Från att synen på ombyte och dusch var en självklarhet och det var något som ansågs naturligt till att eleverna har blivit mer medvetna om sina kroppar och vill inte exponera dem för att sårbarheten är hög. Detta berättar även Elsa om, där hon syftar mer till den tekniska utvecklingen i samhället med mobiltelefonen eller kamerans vara eller icke vara i omklädningsrummet. Sett till den samhällsutveckling som skett beskriver Lars och Elsa som trots olika läroplaner under grundskolan har gjort liknande reflektioner över de omklädningsrum som byggdes under sextioalet och att dessa kanske inte stämmer överens med dagens samhällsutveckling. Elsa beskriver:

[A]tt man behöver förändra situationen, alltså miljön passar inte... stämmer inte överens med var vi är just nu. Så om vi ser på hur det har förändrats och hur elever upplever den här situationen så har ju inte miljön förändrats i takt med hur eleverna och psyket har och förhållningssättet har förändrats till situationen.

Lars talar om ett sätt att öka tryggheten i omklädningsrummet skulle kunna vara att bygga mindre rum i rummen där fyra till fem elever som känner sig trygga med varandra kan byta om för att på så sätt öka tryggheten istället för att hela klassen skall byta om i samma rum. Han och Elsa lyfter även vikten av att bygga enskilda bås från golv till tak för att på så sätt skapa en ökad trygghet för eleverna i omklädningsrummet. Detta är deras utopiska tankar.

Tyvär ser inte verkligheten ut så utan Lisa beskriver en mycket otrygg situation för eleverna. Lisa menar att i omklädningsrummet "[...] sker mycket kränkningar, mobbning och sådant som gör en osäker och otrygg". Lisa beskriver även hur det har förändrats över tid i denna fråga.

[...]Men det finns ju det här med att folk mobbar varandra men, man pratade ju inte om det på samma sätt då... så att man kanske inte var medveten om att det pågick vissa... alltså saker i omklädningsrummen och att man var obekvä.

Även den här utsagan kan kopplas till Lisas habitus då hon själv var obekvä med att vara naken inför andra under grundskolan. En anledning till detta kan vara den uppväxt som hon hade där hon skulle vara blygsam och inte exponera sin kropp inför andra. Denna syn förändrades liksom hennes habitus när hon började på högskolan där hennes syn på ombyte och dusch istället blev något naturligt. Hon lyfter att det är:

mer öppenhet och jag tror att... jag tror att det är det vi behöver, alltså att alla bara är bekväma med varandra, för då blir det inte det här ett problem, alltså att vi... liksom alla har kroppar och att det ska vara liksom helt normalt att kunna se varandras kroppar.

Detta ser även Elsa som beskriver känslan av att se andras kroppar:

Det mest vad ska man säga neutraliserande som finns, det finns ingenting som är så befriande som att se andra nakna människor för att det sätter sin egen kropp i perspektiv. De enda andra nakna kropparna eller avklädda kroppen man ser är ju de som folk vill visa upp av kroppsideals... som liksom att man har nått kroppsidealet på något sätt och ser man det blir det ju varumärket det här stolta "kolla på min kropp", men när man får gå på badhuset eller efter gymmet och duscha då blir man jävligt ödmjuk mot sig själv och andra på något sätt.

Detta uttalande kan vara grundat i Elsas uppväxt med föreningsidrott och ett hem där en nakenhet var tillåten och något naturligt. Denna naturlighet i frågan kring att duscha och byta om är en insikt som alla respondenter delar. De upplever att det viktigaste är att eleverna känner sig trygga i omklädningsrummet för att de ska våga duscha och byta om. Anna beskriver det som att om alla kände sig trygga så skulle det heller inte vara ett problem med att duscha och byta om inför andra. Annas inställning till ombytet och duschen har förmodligen en grund i hennes bakgrund inom föreningsidrotten i allmänhet men simning i synnerhet. Samtidigt som eleverna skall känna sig trygga i omklädningsrummet tror Elsa och Olof att eleverna kommer bli mer självsäkra om de utsätts för tillfällen där eleverna kan uppleva obehag. Olof beskriver duschmomentet som en sådan sak. Eleverna kan uppleva det som tufft och obehagligt till en början men Olof menar att det är inte så farligt till slut då det blir en vana att exponera och visa sin kropp inför andra människor. Denna tanke grundar sig i Olofs egna upplevelser från sin skolgång, där han upplevde det som att alla känner att det är lite obehagligt till en början men att det blir naturligt med tidens gång. Olof beskriver att eleverna många gånger i samhället stöter på hinder eller svårigheter och att vi gör eleverna en "björntjänst" genom att inte exponera eleverna för moment i livet som kan upplevas som otrygga eller obehagliga. Elsa delar också denna syn men menar att kränkbarheten i samhället generellt har ökat, hon anser likt Olof att exponera eleverna för obehagliga känslor kan vara härdande. Hon menar att idag fostrar vi i samhället "ganska sköra individer".

Dessa "sköra individer" bottnar enligt de intervjuade lärarna i en curlad generation. Lars som är av en äldre generation med sin grundskolegång i Lgr 80 beskriver hur han deltagit på ett föräldramöte under senaste året, där en förälder beskriver dagens ungdom som "Generation Ångest", vilket gör att han ställer sig frågande till den här generationen ungdomar. Anledningen till att Lars ställer sig frågande till dagens unga beror med stor sannolikhet på hans habitus där han är uppväxt och skolad i en kultur där en elev eller ungdom aldrig ifrågasätter en lärares ord. Lars beskriver det som "det är så det alltid har varit". Kristoffer som är uppväxt under 1990-talet och gått under Lpo 94 delar inte riktigt denna syn då han inte vill tvinga någon att vistas i omklädningsrummet. Han upplever denna plats som en otrygg plats för eleverna vilket han hänvisar till undersökningar i hans skola. Eleverna skall istället känna att de kan göra ett val kring hur de vill visa eller exponera sin egen kropp. Denna syn går att spåra i Kristoffers habitus där han själv inte kände sig trygg med och i sin egen kropp förrän han blev vuxen. Han vill ge eleverna den valmöjligheten att inte exponera sig för någon de inte känner sig trygg inför.

Eleverna idag är på ett annat sätt utsatta genom den tekniska utvecklingen med mobiltelefonen och sociala medier, som skett i samhället och kan lätt hamna i situationer som är utpressande enligt Elsa. Hon menar att det idag är så enkelt att utpressa en annan person och att det är det mest traumatiserande som finns. Eleverna idag vet mer än vuxna hur viktiga vinklar och ljussättning är för att skapa en bild som är fördelaktig för elevernas kroppar. Om någon annan då fotograferar din kropp i situationer och vinklar som du själv kanske inte anser fördelaktiga, kan vara på ett annat sätt extremt blottande för eleverna enligt Elsa. Denna syn av kroppen menar flertalet av respondenterna kommer från sociala medier. Olof beskriver hur sociala medier påverkar eleverna i skolan:

Bilder på andra människor, på sociala medier och det är ju kroppar och människor alltså väldigt mycket redigerade bilder förskönade bilder och så tänker man att så där kommer jag aldrig se ut och så där ser inte jag ut och då blir det skäms man för sig själv.

Många elever är frekvent aktiva på sociala medier enligt flertalet av respondenterna. Lisa beskriver att den norm kring kroppen som cirkulerar i sociala medier skapar en osäkerhet för eleverna för att visa sin kropp inför andra och detta kan leda till att eleverna inte vill byta om och duscha inför varandra, menar Lisa. Under Lisas uppväxt fanns inte sociala medier på

samma sätt som idag. Detta ställer sig även Lars bakom då han refererar till en politiker på 80-talet:

Vad det beror på det är Sociala medier. Absolut, och nu är ju inte jag nån Sivert Öholm som ville förbjuda W.A.S.P. på 80-talet, men sociala medier är ett gissel i skolan alltså eftersom det händer så mycket på fritiden och vi får ta hand om det på skolan.

En övervägande del av de intervjuade lärarna menar att sociala medier är ett stort problem i skolan över lag inte endast kopplat till ombyte och dusch i samband med lektioner i idrott och hälsa, däremot anser de flesta att just sociala medier påverkar eleverna negativt och att det kan ha en påverkan på elevernas syn på ombyte och dusch, ett problem som inte fanns förr då sociala medier inte ens uppfunnits än. Lars berättar att han själv var glad om han hade en brevvän på den tiden han var liten under sjuttio och åttiotalet, samt att informationsflödet har skjutit i höjden på senare år.

Denna tekniska utveckling har lett till att samhället idag är mer blottande än vad det varit tidigare, eleverna ställs idag inför ett problem som inte funnits tidigare. Risken att exponeras på sociala medier utan ett medgivande kan vara en stor anledning till att eleverna inte vill byta om och duscha, detta har skapat bilden av den "sköra individen".

7. Diskussion

I följande avsnitt jämförs och diskuteras lärarnas utsagor och berättelser med existerande forskning. Avsnittet kommer också att behandla valet av metod i denna studie i en särskild metoddiskussion. För att konkludera detta avsnitt kommer förslag på vidare forskning att ges.

7.1 Resultatdiskussion

Studiens syfte var att undersöka om och hur lärare från olika generationer som undervisar i idrott och hälsa på grundskolenivå upplever att synen på ombyte och dusch förändrats över tid. Den problematiserande utgångspunkten som vi hade var att elever i skolan idag tenderar undvika ombytet och duschen i skolan vilket också studier av Moen et al. (2015) och Moen et al. (2018) visar. Resultaten i vår studie visar att ombyte och dusch var en icke-fråga för de lärare som själva blivit utbildade i läroplaner från Lgr 80 fram till Lgr 11. Det var något som de bara gjorde för att det alltid hade varit så. Skälen till att eleverna väljer att inte duscha och byta om idag är enligt forskning av Larsson (2004); Moen et al. (2015); Moen et al. (2018) samt Svärling (2020) av varierande slag. Forskarna beskriver anledningarna som otrygghet, äckel, tidsbrist med mera. Av denna anledning såg vi det relevant att undersöka vilken vikt lärarnas egna erfarenheter från sin egen grundskolegång påverkar hur de väljer att legitimera ombytet och duschens vara eller icke vara i samband med lektioner i idrott och hälsa.

Uppfattningen vi fått efter att ha analyserat resultatet är att majoriteten av de lärare som vi intervjuat i denna studie ställer sig frågande till det beteende som "dagens ungdomar" uppvisar med en form av ignorans mot ämnet och läraren. Genom att inte ta med sig "gympapåsen". Detta visar även en studie som är gjord på elever i Storbritannien där O'Donovan och Kirk (2007) observerade att eleverna upplever sig kränkta då de inte får ha på sig de "idrottskläder" som de själva vill. I Sverige kan det beskrivas som mer komplext då det inte endast handlar om vilken typ av kläder eleverna får ha på sig på lektionen. Studier av bland annat Larsson (2004) beskriver hur eleverna ser omklädningsrummen som äckliga och att det är en otrygg miljö. Flertalet av lärarna i vår studie menar att det på senare år, efter den tiden som de själva gått i grundskolan, har skett en förändring i samhället kring vad som anses okej och inte. Olof tar upp ett exempel där han berättar om att eleverna idag blir kränkta för minsta lilla och kallar eleverna för porslinsdockor, då föräldrarna har "curlat" sönder eleverna. Detta går enligt honom och flera av de andra lärarna också att se spår av när det kommer till ombytet och duschen. Anledningen till att han tar upp just detta är att det är en otrygg situation för eleverna

att byta om och duscha men menar att det kan vara härdande att utsättas för sådana situationer. Något som tidigare studier visar är att många elever idag känner sig otrygga i omklädningsrummet och eleverna har problem med att visa sig nakna inför andra (Larsson, 2004; Moen. et al., 2015; Skolinspektionen, 2012; Svärting, 2020). Flertalet av lärarna i denna studie har någon form av bakgrund inom föreningsidrott. Där denna otrygghet i omklädningsrummet enligt lärarna inte är närvarande. Denna bakgrund kan ha påverkat lärarnas habitus och synen på just ombyte och dusch. Detta är något som upptäcktes först efter genomförda intervjuer, vilket skapar en tanke om att det kan ha påverkat lärarnas svar. Av den anledningen kan det ha varit relevant att i intervjuguiden ställa frågor om lärarnas bakgrund inom föreningsidrotten.

Lärarna i denna studie är rörande överens om att den samhällsförändring som skett på senare år, från den tiden de själva gått i grundskolan fram till idag med mobiltelefonen och sociala mediers utveckling, påverkar eleverna markant. Detta belyser även Moen et al., (2015) och Moen et al., (2018). Eleverna är enligt de intervjuade lärarna rädda för att bli fotograferade i vinklar som inte skulle beskrivas som fördelaktiga. Elsa berättar hur kroppen gått från att ha varit ett redskap på den tiden hon gick i grundskolan, till att idag mer ses som ett varumärke. Detta skulle kunna förklara elevernas rädsla att bli fotograferade av någon där de själva inte får ge sitt samtycke till en tagen bild. Lars beskriver istället att sociala medier är ett "gissel i skolan" just av den anledningen att det hindrar eleverna från att duscha och byta om. Lars är också mycket tydlig med att sociala medier inte var ett problem under hans uppväxt och menar att han "var glad om han hade en brevvän". Moen et al., (2018) menar att rädslan för att bli fotograferad skiljer sig mellan grundskolan och gymnasiet, detta skulle också kunna sättas i paritet med det Kristoffer menar att eleverna är otrygga i sina kroppar under grundskolan då det händer väldigt mycket fysiskt och psykiskt i kroppen, medan på gymnasiet så har nästan alla kommit i kapp varandra i utvecklingen.

Vid analysen av resultatet noterades även att lärarna över lag talar om att det förr var mer tid i förhållande till ombytet och duschen, sett till idag. Denna minskning av tid kan ha lett till en ny form av "norm" hos eleverna. Från att ha varit som Lars beskriver det att när en elev inte duschade när han själv var ung, blev den eleven kallad saker som "snuskpelle, fan vad du luktar" mot att idag så har inte eleverna tiden till att duscha och jargongen blir istället: "Skynda dig nu! Ska du duscha?" "Vi hinner inte vänta på dig!" "Vi ska kaka nu!". Denna tidsbrist går även att se i existerande forskning, framförallt i den uppdragsrapport som Moen et al., (2015)

gjort där det framgår att eleverna upplever en för liten tid till att duscha och byta om. Vi måste här också vidlägga att vi inget vet om hur situationen ser ut överlag i Sverige utan får i detta fall förlita oss på vad lärarna i vår studie berättar. Här anser vi att vi fyller ett tomrum med vår studie. I Skolinspektionens granskning av idrottsämnet så framkommer det att vissa skolor läser in dusch och ombyte i lektionstiden utan att förankra det i läroplanen eller kursplanen. Detta menar Skolinspektionen (2012) blir felaktigt då lärarna inte undervisar i ombyte och dusch. En anledning till att idrottslärarna i Skolinspektionens granskning läser in ombyte och dusch i lektionstiden kan vara att när de själva var elever fanns denna tid inplanerat. På senare tid har en ny formalisering av läroplanen skett och denna tidsaspekt till att duscha har försvunnit. Detta vittnar även Lars om då han belyser att när Lpo 94 kom så hade schemat förändrats och blivit hackigare och tiden till att duscha hade reducerats kraftigt. Vilket gör att Lars tror att det kan vara en anledning till att eleverna väljer att inte duscha.

Majoriteten av lärarna i vår studie har olika anledningar till att legitimera ombytet och duschen i ämnet idrott och hälsa. Det som var mest talande var det som flertalet av lärarna menade var sant. "Det är så det alltid har varit". Med detta citat menar lärarna att det är något som alltid varit på ett visst sätt och skall så förbli, vilket också går att koppla till Bourdieus teorier om social reproduktion. Citatet "Det är så det alltid har varit" var något som många av de intervjuade lärarna ställde sig bakom gällande just att byta om och duscha. Ingen av den genomsökta existerande forskningen har visat på denna inställning hos lärare tidigare. Något som kan vara nämnvärt är att de lärare som inte ställde sig bakom detta citat, hade istället för att bara acceptera något som det alltid varit, istället börjat ifrågasätta varför det ska vara som det alltid har varit. Kristoffer och Elsa menar att istället behöver vi se den utvecklingen som sker i samhället och försöka anpassa ombyte och dusch utifrån detta.

7.2 Metoddiskussion

Studien tillämpade kvalitativa semistrukturerade intervjuer då det kan öka möjligheten för tolkning av respondenternas svar på frågorna kopplade till studiens syfte och frågeställningar. Däremot skall en medvetenhet om detta finnas hos författarna till studien då de egna tolkningarna kan påverka studiens resultat. De svar respondenterna ger måste förstås utifrån att de kan påverkas av huruvida de har förstått frågan eller följdfrågan på samma sätt som vi som skrivit frågan tolkat den. För att säkerställa att frågorna på bästa möjliga vis tolkats något sånär liknande valde vi att göra en intervjuguide med de frågor och teman som vi har för avsikt att beröra under intervjun. Risken som finns om inte en intervjuguide används menar Kvale och

Brinkmann (2014) att följdfrågorna kan leda till att respondenterna svävar iväg i andra utsagor som inte berör studiens syfte och frågeställningar. Detta skulle kunna leda till en minskad reliabilitet och validitet enligt Kvale och Brinkmann (2014). Inför de planerade intervjuerna med respondenterna genomfördes en pilotintervju med en annan lärare i idrott och hälsa. Denna pilotintervju genomfördes för att säkerställa att de frågor som intervjun skulle beröra inte kunde missuppfattas eller tolkas annorlunda än vad vi själva tolkat dem.

Då denna studie genomfördes under en pågående pandemi utfördes alla intervjuer via en digital plattform som heter Zoom. Tillvägagångssättet att inte genomföra intervjuerna på plats med respondenterna är inte att föredra enligt Kvale och Brinkmann (2014). Dock skrevs Kvale och Brinkmanns (2014) bok för åtta år sedan. Under denna tid hade vi aldrig hört talas om en pandemi i denna dignitet annat än på film. Denna situation som vi nu befinner oss i har gjort att vi måste ompröva tidigare teorier kring vad som är bra och inte. Hade boken skrivits idag skulle Kvale och Brinkmann kanske ha ansett att genom att göra intervjuerna via en digital plattform så kan vi fortfarande se respondentens kroppsspråk via webbkameran och vi skapar en säker miljö för att minska smittspridningen. Endast en av oss genomförde intervjun och den andra såg till att intervjun blev inspelad och tog anteckningar. Genom att se kroppsspråk och ansiktsuttryck menar Hassmén och Hassmén (2008) att det skapar en tryggare situation för respondenterna i intervjun. En annan fördel med att inte genomföra intervjuerna på plats var att vi kunde få en större spridning på lärarna i Sverige, vilket inte hade varit möjligt med tanke på studiens tidsomfång om intervjuerna genomförts på plats.

Respondenterna tillfrågades via sociala medier och e-post. En första förfrågan skapades i ett forum på sociala medier där legitimerade lärare i idrott och hälsa i grundskolan efterfrågades. De lärare som valde att delta i studien kan av denna anledning sägas vara intresserade av ämnet ombyte och dusch i skolan, medan lärare som inte är intresserade i frågan kan ha valt att avstå. Intresset i frågan kan vara relevant att vara medveten om då det kan påverka reliabiliteten och validiteten i studien. Detta kan dock vara svårt att komma ifrån då de etiska forskningsprinciperna bygger på en frivillighet hos deltagarna.

Skulle resultatet sett annorlunda ut om vi i studien intervjuat fler respondenter? Kanske, men det är omöjligt att säga då lärarna i förväg inte visste vilka frågor som skulle ställas kring studiens syfte. Det resultat som påvisats i denna studie talar också för sig själv och vi anser det

är relevant då de lärare som intervjuats inte genomfört sin grundskoleutbildning vid samma tillfälle ej heller vid samma skola eller i samma del av landet.

Slutligen hade studien en tidsaspekt att beakta. Detta ledde till att urvalet till studien var tvunget att begränsas. Urvalet bestod av sex grundskollärare i idrott och hälsa. Enligt Kvale och Brinkmann (2014) kan det på förhand vara svårt att avgöra hur många respondenter som anses skäligt i en kvalitativ intervju för att uppfylla studiens syfte och frågeställningar.

7.3 Vidare forskning

Efter genomförda intervjuer upplevde vi att en komplettering gällande respondenternas idrottsbakgrund i föreningsidrotten hade varit givande. Detta för att se mönster om deras idrottsbakgrund kan ha påverkat deras syn i frågan gällande ombyte och dusch. En anledning till hur detta kan vara relevant är att lärarnas bakgrund och habitus kan vara lika påverkat av föreningsidrotten som deras grundskoleutbildning.

En fördjupad studie där lärare i ämnet idrott och hälsa inom Nordens länder granskas kan vara relevant. Framförallt utifrån om och hur dess eget habitus och den tiden som de vuxit upp under kan ha format och påverkat hur de ser på ombyte och dusch i skolan. För att koppla det till denna studie skulle ett historiskt perspektiv sett till hygienkraven i samhället också vara intressant. Ett annat förslag på en tänkbar studie är att granska de lärare som nyligen examinerats som idrottslärare i denna studie och genomföra en longitudinell studie. Där dessa lärare intervjuas om ytterligare trettio år. Detta för att jämföra de svar som de gav de om ”generation ångest”, curlade ungdomar och om denna syn på eleverna i skolan har förändrats eller om något annat är roten till det onda.

Vår studie visar att lärare uppfattar omklädningsrummet som ett problem. Även tidigare forskning visar att eleverna kan uppfatta det så. Av denna anledning så kan en studie där Skolinspektionen granskar hur det “optimala” framtida omklädningsrummet kan se ut vara intressant för lärare och skolläring men även för samhället i övrigt.

8. Slutsats

De viktigaste slutsatserna som gjorts i denna studie är:

1. De lärare som intervjuats är till majoritet överens om att förändringen som skett i synen på ombyte och dusch i samband med ämnet idrott och hälsa, snarare ligger i en förändring av attityd hos eleverna än något annat.
2. Majoriteten av lärarna som intervjuats legitimerar ombytet och duschens vara eller icke vara med någon form av social reproduktion från sin egen skolgång.

För att lösa detta problem med att eleverna inte duschar och byter om rekommenderar vi att istället för att se det som något som alltid varit på ett visst sätt kanske istället se till förändringen i samhället och samhällsutvecklingen. Vi drar slutsatserna att om vi skall få en förändring i elevernas attityder till just ombytet och duschen behöver en förändring ske i samhället där omklädningsrummen från sextiotalet behöver bytas ut. Det kan kanske vara relevant att göra någon form av lösning där alla byter om tillsammans men i enskilda bås med enskilda duschar, där väggarna går från golv till tak. För att säkerställa att detta är metoden att gå behöver dock fler studier göras inom området.

Referenslista

Andreasson, U. (22 december 2009). *När Lort-Sverige började bada - en berättelse om badrummets historia*. Populär Historia. <https://popularhistoria.se/vardagsliv/hygien-halsa/nar-lort-sverige-borjade-bada-en-berattelse-om-badrummets-historia>

Bourdieu, P. (1984). *Distinction: a social critique of the judgement of taste*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Bourdieu, P. (2008). *Reproduktionen: bidrag till en teori om utbildningssystemet*. Lund: Arkiv förlag

Braun, V & Clarke, V. (2012). Thematic analysis. In Cooper, H. (Eds.). *APA handbook of research methods in psychology [Elektronisk resurs] research designs: quantitative, qualitative, neuropsychological, and biological*. (Vol. 2., pp. 57-71) Washington: American Psychological Association

Ejlertsson, G. (2019). *Statistik för hälsovetenskaperna*. (Tredje upplagan). Lund: Studentlitteratur.

Engström, L. (2014). *Smak för motion: fysisk aktivitet som livsstil och social markör*. (2. uppl.) Stockholm: Liber.

Hallonsten, A-K. (15 september 2021). Slopat ombyte gav högre närvaro och minskat stök. *Ämnesläraren*. <https://www.lararen.se/praktisk-estetiska-amnen/larmiljo/slopat-ombyte-gav-hogre-narvaro-och-minskat-stok>

Hallonsten, A-K. (23 september 2021). Mothugget: att slopa ombytet löser inga problem. *Ämnesläraren*. <https://www.lararen.se/praktisk-estetiska-amnen/larmiljo/mothugget-att-slopa-ombytet-loser-inga-problem>

Hassmén, N. & Hassmén, P. (2008). *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder*. Stockholm: SISU Idrottsböcker.

Hedenborg, S. & Kvarnström, L. (red.) (2019). *Det svenska samhället 1720–2018: böndernas och arbetarnas tid*. (Sjätte upplagan). Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (Tredje [reviderade] upplagan). Lund: Studentlitteratur.

Larsson, H., & Redelius, K. (2004). *Mellan nytta och nöje: bilder av ämnet idrott och hälsa. "vad lär man sig på gympan?"* Stockholm: Idrottshögskolan.

Lgr 80
Sverige. Skolöverstyrelsen. (1980). *Läroplan för grundskolan Allmän del: mål och riktlinjer, kursplaner, timplaner*. Stockholm: Liber Läromedel/Utbildningsförl...

Lgr 11
Sverige. Skolverket (2017). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2017*. Stockholm: Skolverket.

Lpo 94
Sverige. Utbildningsdepartementet (1998). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet: Lpo 94, anpassad till att också omfatta förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Utbildningsdep., Regeringskansliet.

Linde, G. (2012). *Det ska ni veta!: en introduktion till läroplansteori!*. (3., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Mordal Moen, K., Westlie, K., Hammer Brattli, V., Bjørke, L & Vakt skjold, A. (2015). *Kroppsøving i Elverumskolen. En kartleggingsstudie av elever, lærere og skolelederes opplevelse av kroppsøving sfaget i grunnskolen* (Oppdragsrapport 2015:2). Høgskolen i Hedmark. https://brage.inn.no/inn-xmloi/bitstream/handle/11250/300725/opprapp2_15online.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Moen, K. M., Westlie, K., & Skille, E. Å. (2018). The Changing Room in Physical Education as Cross Roads between Fields and Curricula: The Experiences of Norwegian Students. *SAGE Open*, 8(4).

Nationalencyklopedin. (u.å.). Hygien.
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/hygien>

Nationalencyklopedin. (u.å.). Socialisation.
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/socialisation>

Nordström, L. (1938). *Lort-Sverige*. Kooperativa förbundets bokförlag.

O'Donovan, T. M., & Kirk, D. (2007). Managing Classroom Entry: An Ecological Analysis of Ritual Interaction and Negotiation in the Changing Room. *Sport, Education and Society*, 12(4), 399–413.

O'Donovan, T. M., Sandford, R., & Kirk, D. (2015). Bourdieu in the changing room. In Hunter, L., Demos, W., & Emerald, E. (Eds.). *Pierre Bourdieu and Physical Culture* (1st ed., pp. 57–64). Routledge.

Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (4., [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Rudberg, E. (1992). *Folkhemmets byggande: under mellan- och efterkrigstiden*. Stockholm: Svenska turistfören...

Skolinspektionen. (13 oktober 2020). *Idrott och hälsa i grundskolan*.
<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2012/idrott/idrott-och-halsa-i-grundskolan---slutrapport.pdf>

Stockholmskällan. (u.å.) *Ryggvätt på storkyrkoskolan- 1903*.
<https://stockholmskallan.stockholm.se/post/29595>

Svensk Förening för Beteende- och Samhällsvetenskaplig Idrottsforskning. (21 oktober 2021). *Uppsattstävlingen*. <http://www.svebi.se/uppsattstavlingen/>

Svärling, L. (2020). *Space, pace, and grace - affective room(s) for change*. [Masteruppsats, Stockholms Universitet].

Tekniska muséet (7 december 2021). *Avloppssystemet*. <https://www.tekniskamuseet.se/lar-dig-mer/100-innovationer/avloppssystemet/>

Tekniska muséet (7 december 2021). *Tvål*. <https://www.tekniskamuseet.se/lar-dig-mer/100-innovationer/tval/>

Utdanningsdirektoratet. (12 december 2014). *Dusjing i skolen*.
<https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/laringsmiljo/dusjing-i-skolen/>

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet.

Wahlström, N. (2016). *Läroplansteori och didaktik*. (Andra upplagan). Malmö: Gleerup Utbildning AB.

Wiell, K. (2018). *Bad mot Lort och Sjukdom. Den privathygieniska utvecklingen i Sverige 1880–1949*. [Doktorsavhandling, Uppsala Universitet]. Uppsala Studies in Economic History 116. 259 pp. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1249611/FULLTEXT01.pdf>

Bilaga 1 - Litteratursökning

Syfte och frågeställningar:

Syftet med studien är att undersöka om och hur lärare från olika generationer som undervisar i idrott och hälsa på grundskolenivå upplever att synen på ombyte och dusch förändrats över tid. De frågeställningar som kommer användas för att uppnå studiens syfte är:

- Hur upplever lärare från olika generationer den förändring som skett i synen på ombyte och dusch i samband med idrott och hälsa?
- Hur legitimerar lärare i idrott och hälsa från olika generationer ombytet och duschens vara eller icke vara i samband med lektioner i ämnet idrott och hälsa?

Vilka sökord har du använt?

Svenska sökord	Engelska sökord
Läroplan	Curriculum
Lärare	Teachers
Omlädningsrum	Changing room
Idrott och hälsa	Physical education
Dusch	Showers
Hygien	Hygiene
Habitus	Habitus
Skola	School
Bourdieu	Bourdieu
Läroplansteori	
Livsvärldsperspektivet	
Socialisation	
Socialisationsteori	
Social reproduktion	
Kulturell reproduktion	
Fenomenologi	
Obligatoriska skolbad	

Var har du sökt?

GIH:s bibliotekskatalog, Discovery, ERIC, DiVA-GIH, Ebsco, Web of Science, Google Scholar, Google, Nationalencyklopedin, Göteborgs Universitets bibliotekskatalog, Riksdagen

Sökningar som gav relevant resultat

ERIC: "Curriculum-Teachers-"Changing room"
ERIC: "Physical education"- showers"
Google Scholar: "Hygien" "idrott och hälsa"
Google Scholar: "Läroplansteorin" "idrott och hälsa"
Google Scholar: "Bourdieu" "physical education"
Google Scholar: "Omklädningsrum" "idrott och hälsa"
Google Scholar: "Social reproduktion"
Google Scholar: "Socialisationsteorin"
Google: "Obligatoriska skolbad"
GIH:s bibliotekskatalog: Bourdieu
Göteborgs Universitets bibliotekskatalog: Läroplan

Kommentarer

Genom "snöbollseffekten" har även relevanta artiklar funnits efter genomsökning av funna artiklars referenslistor. De funna titlarna har därefter sökts och kontrollerats i Google Scholar men även Discovery och Web of Science. Då inte Skolverket behåller tidigare läroplaner var vi tvungna att vända oss till Göteborgs Universitet där inlästa versioner av originalen förvaras.
Utöver detta har även kurslitteratur från tidigare kurser på Gymnastik och Idrottshögskolan tillsammans med kurslitteratur från Södertörns Högskola där vi båda läst Historia använts.

Bilaga 2 - Informationsbrev

Vi heter Love Baad-Heimer och Mattis Öhrman vi läser vårt sista år på ämneslärarprogrammet på Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm. Just nu skriver vi vår uppsats på avancerad nivå där vi intresserar oss för hur du, som verksam lärare i idrott och hälsa, ser på synen gällande ombyte och dusch?

Studiens syfte

Syftet med studien är att undersöka om och hur lärare från olika generationer som undervisar i idrott och hälsa på grundskolenivå upplever att synen på ombyte och dusch förändrats över tid.

Information om intervjun

Intervjun sker över videosamtal (Zoom) och kommer att ta maximalt 60 minuter. En länk till intervjun skickas på mejl till dig cirka 10 minuter innan avsatt tid för intervjun. Intervjun kommer att spelas in med hjälp av ett ljudupptagningsprogram för PC för att sedan kunna transkriberas för analys. Intervjufrågorna kommer att vara kopplade till din tankar kring ombyte och dusch och du kommer att svara utifrån dina egna erfarenheter.

Information om etiska aspekter

Studien tar hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer genom att:

- Du som deltagare har fått skriftlig information om studien i detta informationsbrev.
- Ditt deltagande är frivilligt och du har rätt att avbryta din medverkan i studien när som helst.
- Ditt deltagande kommer att behandlas konfidentiellt och dina svar kommer anonymiseras i studien.
- Resultatet kommer endast att nyttjas för studiens syfte.
- När studien är genomförd kommer det datamaterial som behandlat personuppgifter att raderas.
- Du kommer ges möjlighet att lämna muntligt samtycke till att delta i studien när intervjun påbörjas.

Vi ser fram emot din medverkan i studien!

Vid frågor är du varmt välkommen att kontakta oss.

Kontaktuppgifter:

Love Baad-Heimer
love.baad-heimer@student.gih.se
0737023264
Mattis Öhrman
mattis.ohrman@student.gih.se
0730205061

Bilaga 3 - Intervjuguide

Bakgrundsfrågor:

1. Vad har du för utbildning?
2. Vilken läroplan har du själv blivit undervisad i under grundskolan?
3. När tog du examen?
4. Hur länge har du arbetat inom skolan?
5. Hur länge har du varit på denna skola?

Egentlig fråga:

Frågorna utgår från studiens syfte och frågeställningar. De egentliga frågorna som ställs är av öppen karaktär och efterföljs av följdfrågor beroende på hur samtalet utvecklas.

- Vi är intresserade av det här med duschning och ombyte i samband med idrottslektioner, vad har du för tankar kring det?

Följdfrågor:

- Vilken är din inställning till ombyte och dusch?
  - Berätta mer
- Hur ser du själv på att duscha och byta om efter fysisk aktivitet?

Egentlig fråga:

- Hur skulle du beskriva att synen på dusch och ombyte har förändrats i samhället över tid?

Följdfrågor:

- Varför tror du att synen har förändrats?
- Varför tror du inte att synen har förändrats?

Egentlig fråga:

- Hur ser du på hur synen gällande ombyte och dusch i samband med skolidrotten har förändrats?

Följdfrågor:

- Mer om de förändringar som skett
  - Varför?

Egentlig fråga:

- “Det är så det alltid har varit”, hur skulle du beskriva detta påstående utifrån din egen skolgång kopplat till ombyte och dusch?

Följdfrågor:

- Vad tror du din dåvarande lärare hade för syn på dusch och ombyte?
- Vad tror du samhället syn var på dusch och ombyte var då?

Egentlig fråga:

- I Läroplanen för grundskolan 1980 och tidigare beskrivs ett krav på hela skolan att arbeta med elevernas hygien, var skulle du säga att denna del går att se i senare läroplaner/kursplaner?

Följdfrågor:

- Finns inget hygienkrav alls i läroplanen idag?
- Vilket ansvar har du som lärare i idrott och hälsa för elevernas hygien?

Egentlig fråga:

- I kursplanen för idrott och hälsa (Lgr 11) står det att eleverna ges förutsättningar att utveckla goda levnadsvanor. Vad anser du ingår i goda levnadsvanor?

Följdfrågor:

- Ser du kopplingar till ombyte och dusch i detta innehåll?
- Hygien?
- Hälsa?
- Socialt?

Egentlig fråga:

- I kursplanen står det att ett innehåll i ämnet ska vara ”kroppsideal inom idrotten och i samhället i övrigt”. Hur tolkar du det?

Följdfrågor:

- Hur applicerar du det i undervisningen?
- Går det att se kopplingar till ombyte och dusch i detta innehåll?

Egentlig fråga:

- “Det som händer i omklädningsrummet, stannar i omklädningsrummet”, hur ser du på detta påstående?

Följdfrågor:

- Djungelns lag?
- Mobbning
- Exponering

Egentlig fråga:

- Om du tänker på en vanlig lektion, hur skulle du beskriva förloppet innan och efter lektionen?

Följdfrågor:

- Kan man som lärare vistas i omklädningsrummet?
  - Varför/Varför inte?

- Hur upplever du elevernas inställning till att duscha och byta om?
  - Varför tror du det är så?
- Vilket ansvar har du som idrottslärare innan och efter idrottslektionen?
  - Har du tid före och efter lektionen att vara närvarande i omklädningsrummet?

Egentlig fråga:

- Av vilken anledning anser du eleverna behöver/inte behöver vara ombytta på lektionen?

Följdfrågor:

- Hygien?
- Prestation?
- Säkerhet?
- Vad räknas som att vara ombytt?

Egentlig fråga:

- Den läroplan du blivit undervisad i under grundskolan, hur tror du den kan ha präglat din uppfattning på ombyte och dusch?

Följdfrågor:

- Varför tror du att det är så?

Egentlig fråga:

- Vilken betydelse tror du att "kulturen" som byggs upp av eleverna på en skola har på din syn på ombyte och dusch? ("Det sitter i väggarna")

Följdfrågor:

- Hur tar du som lärare hänsyn till elevernas åsikter?

Egentlig fråga:

- Skolverket i Sverige har inte gett lärare i idrott och hälsa några tydliga direktiv kring frågan att byta om och duscha, i andra länder exempelvis Norge finns det nedskrivet i skollagen att läraren inte kan tvinga eleverna till att duscha, hur ser du på detta?

Följdfrågor:

- Ska lärare ha rätt att tvinga elever byta om och duscha?
- Hur skulle ett uttalande från Skolverket påverka samhällssynen i området ombyte och dusch enligt dig?

Övriga frågor:

Något att tillägga?